

591176986

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

Mag. 09.64906 La

Korporationens Historie i korte træk 1818 til 1918

09.649

Ko 75

l

EH

dag.

09.64906

da.

ex. 1

KORPORATIONENS HISTORIE

KORPORATIONENS HISTORIE

I KORTE TRÆK FRA 1818 TIL 1918

UDGIVET AF
KORPORATIONEN AF BEVÆRTERE
I KØBENHAVN OG OMEGN

I ANLEDNING AF DENS
100 AARS JUBILÆUM
DEN 17. JULI 1918

VED

J. P. LARSEN

KØBENHAVN

DET GRAFISKE INSTITUT (NIELSEN-KOLDING)

1918

Dette Uddrag af Korporationens Historie er bygget over Oplysninger fra gamle Bøger og Skrifter, som ere opbevarede dels i Raadhus-, dels i Rigsarkivet, og fra den Tid, som ligger efter 1886, i Korporationens eget Arkiv.

De første Oplysninger, man har angaaende Beværternes Organisation, beretter, at i Aaret 1818 indsendte Værtshusholder Christen Thomsen og Øltapper Thomas Sørensen, efter forudgaaet Forhandling med flere Kolleger, Ansøgning til Københavns Magistrat om Tilladelse til at danne et Laug, paa samme Maade som andre Næringsdrivende.

Magistraten indsendte Sagen til det kgl. Cancellies Afgørelse, hvorefter Magistraten den 17. Juli 1818 udsendte følgende Bekendtgørelse:

Dverpræsident, Borgemeistere og Raad udi den Kongelige Residensstad Kjøbenhavn, gjøre bitterligt: at det ved et os igjennem det Kongelige Danske Cancellie tilhørdetommte allerhøieste Reskript af 7de dennes allernaadtaft er fastsat:

- 1) At samtlige Værtshusholdere og Øltappere her i Staden maa imellem sig indbyrdes vælge hder en Formand, dog at saadant Valg bliver af os at approbere, samt at Tiden, i hvilken de Valgte skulde være pligtige at fungere, ligeledes nærmere bliver af os at bestemme.
- 2) At de Formænd, der saaledes vælges, skulde være forpligtede til at holde en Fortegnelse over alle Værtshusholdere og Øltappere og deres Boepæle, meddele de Oplysninger, som af Øvrigheden maatte forlanges, og udføre, hvad der af denne maatte paalægges dem med Hensyn til forommeldte Næringsbrugere.

Hvilket herved bekendtgjeres til alle Vedkommendes Efterretning.

Kjøbenhavns Raadstue, den 17 Jult 1818.

Under Stadens Segl.

Dernæst udsendte Magistraten under 22. Juli 1818 en officiel Meddelelse, med Tilladelse til, at samtlige Værtshusholdere og Øltappere i København og dens Forstæder gave Møde

paa Raadstuebørsen, for i Overensstemmelse med det allerhøjeste Reskript af 17. Juli 1818, at vælge 2 Formænd. Mødet skulde afholdes den 28. Juli.

Om Mødet meddeler Magistraten den 6. August:

»Det af Værtshusholdere og Øltappere heri Staden, overensstemmende med allerhøieste Reskript af 17. Juli d. A., gjorde Valg paa tvende Formænd, hvorved Værtshusholder *Christen Thomsen* boende paa Nytorv No. 2, og Øltapper *Jens Sørensen* boende paa Nytorv No. 86, have erholdt de fleste Stemmer, have vi approberet.

Ved at bringe dette til de Vedkommendes Kundskab, skulle vi derhos tilkendegive samtlige Værtshusholdere og Øltappere, at de stedse med Orden og Hurtighed bør efterkomme, hvad Formændene, i Følge denne deres Bestilling, maatte forlange af dem, og at enhver Værtshusholder og Øltapper, naar han forandrer sin Bopæl, skal underrette bemeldte Formænd derom.

Københavns Magistrat, den 6. August 1818.

Den 28. Juli 1818 afholdtes altsaa den første Forsamling af Københavns Beværterstand, paa Raad- og Domhuset.

Korporationens første Forhandlingsprotokol er paabegyndt d. 5. August 1818. Af Protokollen fremgaar det, at ovennævnte Møde blev, paa Magistratens Vegne, overværet af Raadmand *Mundt*, og at Korporationens Formand blev valgt med 82 Stemmer og Øltappernes med 79 Stemmer.

Endvidere blev der valgt: 4 Repræsentanter for hver. Værtshusholdernes valgtes med et Stemmeantal fra 34—70.

Christen Thomsen stod straks frem og erklærede, at han ikke ønskede Valget, da hans Forretning førte med sig, at han ofte var borte fra Byen.

Magistraten tog intet Hensyn hertil, men stadfæstede hans Valg.

Han modtog derefter Hvervet, men udførte det kun ca. et halvt Aar.

Med Generalforsamlingen den 18. December 1818 forsvinder hans Navn af Forhandlingsprotokollen; men hvem der blev hans Efterfølger, ved man desværre ikke.

Paa samme Generalforsamling blev bekendtgjort en Resolution dateret 18. November, hvorefter Repræsentanterne for

Værtshusholderne og Øltapperne maa være bemyndiget til, saavel naar nogen afgaar, som ved Forandring af Formænd, at vælge nye i de afgaaedes Sted, dog at Valget approberes af Magistraten.

Korporationens første Love ere vedtagne paa et den 10. August afholdt Møde af de to Formænd og Repræsentanterne, saavel for Øltapperne som for Værtshusholderne.

De blev ikke forelagt nogen Generalforsamling til Godkendelse, den Gang fandtes dette unødvendigt, og dog indeholdt Lovene vigtige Bestemmelser bl. a. Fastsættelse af Kontingentet.

De for Foreningens Virksomhed fastsatte Bestemmelser vare saalydende:

1.

Hver Værtshusholder og Øltapper for sig skal til en fælles Kasse, hvoraf de Udgifter, som til Korporationens bedste maatte være nødvendige, skulle afholdes, betale aarligen: 2 Rbd. Sølv, og til en Fattigkasse 1 Rbd. Sølv, som skal oppebæres i 2 Terminer.

2.

At der for Korporationen skal antages en Skriver, hvis Pligt det skal være, ikke alene at assistere Formændene med det Skriveri, som maatte forefalde Korporationen vedkommende; men ogsaa at forfatte, og holde i Orden en aarlig Liste over Korporationens Interessenter, med vedføjet Bemærkning om hvor de bo, samt afslutte Regnskabet, saavel over Korporationens Kasses som Fattigkassens Indtægter og Udgifter.

3.

At der skal antages et Bud for Værtshusholderne og et do. for Øltapperne, som skulle være pligtige til bl. a. at indkræve Kontingentet og iøvrigt forrette de Ærinder og udføre de Forretninger, som af Formændene maatte blive dem paa-lagte. De skulle herfor hver nyde i Betaling 100 Rbd. Sølv aarlig.

4.

At der anskaffes en Kasse til deri at opbevare Korporationens Pengebeholdning og vigtige Papirer, hvilken Kasse skal staa hos den sidste Formand og for hvilken der skal være 4

Laase, hvis Nøgler skulle være i de 2 Formænds og 2 Repræsentanters Bevaring.

Paa samme Generalforsamling valgtes til Skriver:

Lands- Over- samt Hof- og Stadsrets- Prokurator *Borup*, som saaledes blev Korporationens første Skriver.

De nærmest følgende Aar frembød ikke noget af væsentlig Interesse. Der afholdtes en Del Møder, som udelukkende beskæftigede sig med Regnskabet og Valg af de af Magistraten udpegede Formænd og Repræsentanter.

Først i 1823 hører man noget fra Medlemmer. Om et den 15. Februar s. A. afholdt Møde af Formændene og Repræsentanterne meddeler Forhandlingsprotokollen:

Angaaende den fra forskellige Interessenter indgivne Ansøgning, om at faa Regnskabet og Navnelisten trykt, hvilken Ansøgning af Magistraten er henvist til Afgørelse ved Forsamlingen, blev vedtaget, at der aarlig skal trykkes en Navneliste over Korporationens Medlemmer, og ved samme tilføjes en summarisk Extrakt af Regnskabet, hvoraf ethvert Medlem skal have tilsendt et Exemplar.

Uagtet Magistraten efter Skøn kunde nægte eller tillade Afholdelse af Møder, blev det dog altid tilladt, men i Overværelse af en Raadmand.

Misfornøjelsen med Magistratens Formynderskab voxede dog stadigt, ikke mindst Tvangen til at modtage Formands-hvervet, som synes at have været ret generende, især da Magistraten ikke tog tilbørligt Hensyn til, om Formanden havde Evner dertil, eller hvor meget hans egen Forretning led derunder. Det var den Gang ogsaa en Tvang, at enhver af de paagældende Næringsdrivende skulde være Medlem af Korporationen, og det eneste, som kunde fritage dem derfor, var Alderdom eller langvarig Sygdom i Forbindelse med absolut Fattigdom, og kun efter indgivet Ansøgning i hvert enkelt Tilfælde.

Aaret 1824 og den nærmest følgende Tid var meget bevæget for Korporationen.

Der var megen Diskussion med Formanden og Skrивeren. Overretsprokurator *Borup* var blevet uenig med Repræsentanterne, saaledes, at han erklærede sig villig til at fratæde sin Stilling strax, hvis han som Afdrag paa sin Løn fik udbetalt,

førstkommende Mandag, den i den lukkede Kasse værende Beholdning paa 68 Rdl. og 70 Skilling, som Afdrag for sidste Halvaar 1823, og Resten 11. Juni Termin 1824.

Sekretæren havde for forskellige mod ham fornærmelige Udtalelser endda truet med en Injurieproces, saavel mod Formanden som Repræsentanterne, med Undtagelse af Værtshusholder *Rom*.

Disse underskrev derefter en Erklæring, hvori de tilbagekaldte de fornærmelige Ytringer og undgik derved Processen.

I Begyndelsen af Trediverne var der stadig Pengemangel. Kontingentet fastsattes for 1 Aar ad Gangen, men de aarlige Regnskaber viste en stadig Underbalance.

I 1832 havde Udgiften saaledes været 738 Rdl. 52 Skilling, Indtægten 568 Rdl. 14 Skilling.

Underbalancen var altsaa 170 Rdl. 38 Skilling.

For den Slags Ting vidste man dog den Gang gode Raad, idet Bestyrelsen vedtog at fordele Underskudet paa Medlemmerne, og en saadan Vedtagelse var gyldig Lov, naar den havde Magistratens Sanktion, som alle Udøvere af Faget maatte bøje sig for.

I 1834 var Udgiften 880 Rdl. 36 Skilling, medens Indtægten kun var 752 Rdl. 81 Skilling. Underbalancen var saaledes 127 Rdl. 55 Skilling.

I 1834 havde saavel Formanden som Sekretæren ikke ubetydelige Beløb tilgode.

I de følgende Aar bedredes Status en Del. Allerede i 1836 var der en Beholdning af 303 Rdl. og 30 Skilling, og den voxede jævnt i de følgende Aar. Kontingentet som skulde betales var ogsaa, efter Datiden, ganske betydeligt, og gav Anledning til mange Klager, og som i 1841 resulterede i, at Værtshusholder *J. Petersen*, Toldbodvej 292, paa et Møde indgav et skriftligt Andragende om at spare paa Formandens og Sekretærens Løn, Andragendet afvistes af Bestyrelsen.

Senere hen i Fyrerne blev Kontingentet nedsat. Korporationens Formue var nu voxet til en Kreditforenings Obligation paa 1400 Rdl., og en kontant Beholdning paa noget over 500 Rdl. Til trængende Medlemmer og Enker uddeltes der aarligt ca. 200 Rdl. Mulkter, som den Gang idømtes for ulovligt Værtshushold, tilfaldt Korporationen.

Med Aaret 1849 indtræder der en Forandring i Korporationens Tilværelse. Medlemmerne, som indtil da ikke havde nogen Indflydelse paa Korporationen, men kun at betale, fik nu direkte Del i Valget af Korporationens Tillidsmænd.

Ved en Skrivelse fra Magistraten af 11. December 1848 meddeltes det Korporationen, at en kgl. Resolution af 20. November s. A. har ophævet Kancellireskriptet af 18. November 1818.

For Fremtiden skal det være tilladt Medlemmerne at vælge saavel Repræsentanter som Formænd, og kun Formandsvalget skal approberes af Magistraten.

Det synes, som om Forstaaelsen blandt Medlemmerne af denne Indrømmelse kun har været ringe i Begyndelsen. Medens der tidligere afgaves ca. 100 Stemmer ved Valgene, afgaves der ved første Valg efter det nye System kun 19 Stemmer.

I de følgende Aar var Interessen ogsaa kun ringe, og i 1857 var man endelig naaet til et Stemmeantal af 50.

Fra denne Periode skal det særlig mindes, at Korporationen gjorde Begyndelse til Oprettelse af »Foreningen til Stiftelsen for trængende Restauratører og Værtshusholdere samt disses Enker«.

Paa en i 1856 afholdt Generalforsamling blev det vedtaget at skænke 1000 Rdl., og senere er der skænket 2000 Kr. af Korporationen til Stiftelsen. De arbejdede i en lang Aarrække Haand i Haand. Bl. a. delte de Overskudet fra de den Gang afholdte offentlige Maskerader saaledes, at Stiftelsen fik $\frac{2}{3}$ og Korporationens Trængende $\frac{1}{3}$. Ligeledes støttede Korporationen Stiftelsens Fribeboere ved aarlige Bidrag.

Dette Samarbejde er dog for lang Tid siden ophørt, og Korporationen understøtter kun trængende blandt sine egne Medlemmer. Stiftelsen er fra samme Tid blevet en selvstændig Institution, som virker uafhængig af Korporationen.

Den 29. Marts 1859 indsendte Korporationen sit første Andragende til Justitsministeriet.

I dette Andragende ankes der over, at Politi og Vægter ikke vilde assistere Beværtere med at tilvejebringe Ro og Orden i Lokalerne, selv om Værtén ingen Skyld havde i, at Gæsterne lavede Slagsmaal o. l. Man ansøgte om at maatte forlange Politiets Assistance i saadanne Tilfælde.

Svaret, som det varede et halvt Aar at faa, blev et Afslag, og Ministeriet henviste til, at man som sædvanlig maatte søge Militærassistance i saadanne Tilfælde.

Ved Generalforsamlingen den 30. November 1859 vedtoges nye Love og Bestemmelser. Den væsentligste Forandring bestod i, at der i Fremtiden kun skulde vælges en Formand, at Foreningens Navn skulle være »Værtshusholder-Korporationen«, og at der skulde vælges 14 Repræsentanter. Øltapperne forsvinder fuldstændigt idet § 9 bestemmer, at enhver som hos Formanden godtgør at være i Besiddelse af Borgerbrev eller Næringsbevis paa Værtshushold er berettiget til Optagelse i Korporationen. Aarsberetning fra 1859 viser, at Korporationen talte: 810 Værtshusholdere, 4 Øltappere og 9 The- og Kaffe-skænkere.

Disse sidste vare allesammen Kvinder, tildels Enker.
Regnskabet fra s. A. viser:

Indtægt	3050 Rdl. 80 Skilling
Udgift	2108 » 59 »
Overskud...	<u>942 Rdl. 21 Skilling</u>

Deraf tilkommer

de Fattige	<u>72 Rdl. 68 Skilling</u>
Resten...	869 Rdl. 53 Skilling

bliver kontant Kassebeholdning.

I Kampen mod Næringsfrihedens Indførelse stillede Korporationen sig paa samme Standpunkt som de øvrige Næringsdrivende. Den sluttede sig til den fra Københavns Haandværkerforening udgaaede »Næringsstandsforening«, der omfattede alle Haandværks- og Handelslav i København og søgte Tilslutning fra Provinserne. Denne Forening samlede Underskrifter i Tusindvis paa Adresser for at faa Næringsloven ændret, før den skulde træde i Kraft. Næringsforeningens Komité henvendte sig gentagne Gange til Korporationen med Forespørgsel, om man var tilfreds med Komitéens Virksomhed, og om man fremdeles vilde deltage i Udgifter ved Agitation mod Næringsfrihedens Indførelse.

Paa en den 1. August s. A. afholdt Generalforsamling blev det da enstemmigt vedtaget:

at Bestyrelsen, paa Korporationens Vegne, skulde udtale en varm Anerkendelse af Komitéens Virksomhed og opfordre den til vedblivende at fortsætte og søge at naa det Maal, den engang havde sat sig, ligesom Korporationen tilsiger den sin Støtte og at deltage i de til Sagens Fremme forbundne Omkostninger.

Et Par Maaneder efter afholdtes der atter Generalforsamling i samme Anledning.

Der var fremkommet en Skrivelse fra Komitéen, med talrige Underskrifter, om at støtte et Andragende om Ændring af enkelte Punkter i den vedtagne Næringslov. Det var særligt §§ 2, 16, 22 og 98, man ønskede ændret.

Generalforsamlingen vedtog at støtte det Andragende og at lade Budet for en Betaling af 20 Rdl. besørge det til Underskrift hos samtlige Medlemmer.

En halv Snes Dage senere afholdtes der paany Generalforsamling, hvor det oplystes, at samtlige Medlemmer (674) alle havde underskrevet Andragendet, hvorefter det vedtoges at sende det til Hovedafdelingen for »Næringsstands-Foreningen«.

Uden Hensyn til Andragendet stadfæstedes Tillæg til Næringsloven den 23. Maj 1873.

Herefter berettes ikke noget af væsentlig Interesse i mange Aar. Det synes, som om Indførelsen af den frie Næringsudøvelse, efter den nye Næringslov, i Forbindelse med de mange forgæves Modforestillinger havde bragt en Skuffelse, som krævede en Del Aar, før man blev lidt fortrolig med de forandrede Forhold, hvorunder saavel Korporationen som den enkelte maatte indordne sig.

Først i 1883 berettes der om en Bevægelse indenfor Standen igen. Korporationen begyndte da at arbejde for Opretelse af Centralforeningen.

I nogen Tid havde der været stor Misfornøjelse med Korporationens Ledelse.

De misfornøjede mente, at Bestyrelsen ikke arbejdede energisk nok til Fremme af Medlemmernes Interesser. Da Brændevinsafgiften blev forhøjet fra 60 til 200 Kr. aarligt for Værtshusholdere og fra 100 til 400 Kr. for Gæstgivere, voxede Misfornøjelsen, og i Løbet af Eftersommeren lagdes Grunden til »Foreningen af Beværtningsdrivende af 1883«.

Foreningens endelige Oprettelse fandt Sted paa et Møde den 19. November 1883.

Et Par Maaneder senere var dens Medlemstal 457. Den første Formand var *P. F. Mohr*.

Paa et Medlemsmøde den 16. Januar 1884 fik Bestyrelsen Bemyndigelse til at foranledige Afholdelsen af en Kongres for Beværtere fra hele Landet i København. Denne afholdtes i National fra 29.—31. Juli 1884.

Det vedtoges at oprette Centralforeningen, og der nedsattes et Udvalg til gøre de nødvendige Forberedelser.

En Ugestid senere blev det vedtaget at stille Krav til samtlige Bryggerier om Ophør med at sælge Baierskøl i Bygninger under Opførelse.

Paa et den 9. Februar s. A. afholdt Møde underskrev samtlige Bryggerier paa at imødekomme Kravet.

Paa Foreningens Initiativ blev Høker *H. P. Petersen* valgt til Borgerrepræsentant.

Da der var mange Værtshusholdere, der var Medlemmer af den nystiftede Forening saavel som af Korporationen, indsaa Bestyrelsen, at det var uheldigt at have to Beværterforeninger i København, og gjorde sig Umage for at faa valgt en anden Bestyrelse i Korporationen. Dette lykkedes, idet der var 6 af den nye Forenings Medlemmer, som blev valgt ind i Korporationen.

Korporationen havde i Midten af 1882 indsendt en Erklæring til Magistraten i Anledning af et af denne fremsendt Forslag til Omordning af Beværtningsvæsenet i København.

Denne Erklæring har næppe gavnet Beværterne, idet flere af Punkterne vare affattede saaledes, at Autoriteterne maatte faa en mærkværdig Tro om Beværterforholdene. Betænkningen anbefaler aldeles bestemt Forbud mod kvindelig Servering, Forbud mod Udskænkning paa Bordeller, strengt Opsyn med Foreningslokaler, Forfølgelse af Bestyreruvæsenet, Forbud mod Natkafeer og Begunstigelse af forskellig Art til enkelte Personer. Alt dette havde Sympati hos Flertallet af Beværterstanden. Korporationens Bestyrelse gik da endnu et Skridt videre, idet den, med sin Generalforsamlings Billigelse, anbefalede en civil Inspektør som Mellemlid mellem dem og Autoriteterne til at paatale Ulovligheder og til at foreslaa streng Straf for den, som skænker Spiritus for Personer under 16 Aar.

Dette mente man dog var for galt. Det gamle maatte man nu se at komme bort fra, det passede ikke mere.

Efter et Par Aars Kamp maatte Bestyrelsen give efter for den Opposition, der rejste sig imod at gøre Beværterne endnu mere umyndige.

Dette resulterede i, at Bestyrelsen begyndte at tænke paa en Sammenslutning med »Foreningen af Beværtningsdrivende af 1883«.

Det skal her bemærkes, at forinden havde Københavns Beværterstand fra flere Sider modtaget Tegn paa Sympati. Autoriteterne havde besvaret alle dens Andragender med megen Forekommenhed, Dagspressen fik Øje for dens Betydning og drøftede dens Forhold, og den fik hos forskellige Bryggerier pekuniær Støtte:

fra Frederik Heyman for Bryggeriet Svanholm 1000 Kr., K. C. Hansen & Co. 500 Kr., Kongens Bryghus 500 Kr., Bryggeriet »Frederiksberg« 250 Kr., Bryggeriet i Rahbeks Alle 700 Kr., Bryggeriet Svanholm 1000 Kr. og Tvedes Bryggeri 1000 Kr.

Beløbet blev paa samtlige Bryggeriers Vegne udbetalt af Hr. *I. M. Bruhn*, med Anmodning om, at Foreningen vilde anvende Renten til Fordel for værdige trængende Mænd eller Kvinder indenfor Beværterstanden, eller hvis Bestyrelsen maatte foretrække at anvende dem til Alderdomsfriboliger e. l., da vil Bestemmelse være at træffe herom i Henhold til Foreningens Love.

Den 12. November 1886 afholdt »Foreningen af Beværtningsdrivende af 1883« extraordinær Generalforsamling, hvor det blev vedtaget:

1.

at naar Love for »Korporationen af Beværtere i København og Omegn« ere vedtagne under Foreningens Medvirkning, er Foreningen ophævet fra 1. Januar 1887 at regne.

2.

Foreningen bemyndiger Bestyrelsen til, under denne Forudsætning, at overdrage Foreningens Formue og Inventar til »Korporationen af Beværtere i København og Omegn« fra samme Dato.

Den 3. December 1886 afholdtes extraordinær Generalforsamling, fælles for Korporationen og Foreningen af 1883, med Dagsorden:

Vedtagelse af Love for Korporationen og Valg af Bestyrelse. Lovene vedtoges som foreslaet.

Til Bestyrelse valgtes:

A. C. Nielsen, Formand, *H. Andersen*, *A. P. Søllegaard*, *P. F. Mohr*, *R. Frandsen*, *J. Rasmussen*, *P. Jacobsen*, *P. L. Nissen*, *Jensen*, Ringstrup, *C. Jensen*, Skindergade, *Larsen*, Ravnsborggade, *C. Jensen*, Fredericiagade, *J. Christiansen*, *Simonsen*, Gothersgade og *H. F. Hansen*.

Til Suppleanter valgtes:

A. Christensen, *Welanders*, *G. Zangenberg* og *Jacob Jensen*.

Til Revisor:

A. Petersen, *Hans Larsen* og *Welanders*.

Den 9. December s. A., ved første Bestyrelsesmøde, valgtes til Viceformand *Mohr* og til Sekretær blev *A. Hansen* engageret.

Den 3. Januar blev *H. Thomsen* antaget som Bud.

Det synes, som man nu var kommet ind i mere rolige Forhold, der herskede Enighed og god Forstaaelse.

Først ved en Generalforsamling den 29. Marts 1889 fremkom der Forslag om noget nyt. Der blev foreslaet, at Korporationen skulde søge at blive Ejer af Bladet »Enigheden«, og at nedsætte et Udvalg til at forberede Oprettelsen af en Begravelseskasse. Begge Forslag blev vedtagne.

Den 23. Juli 1891 engagerede Bestyrelsen *N. Davidsen* til Sekretær.

Paa en den 23. Marts 1892 afholdt ordinær Generalforsamling blev det vedtaget at anskaffe Medlemsbreve.

Paa en ordinær Generalforsamling den 27. Marts 1894 blev det vedtaget at revidere Lovene, bl. a. forhøjedes Kontingentet til 1 Kr. 25 Øre pr. Kvartal.

Paa en ordinær Generalforsamling den 29. Marts 1900 foretoges paany Revision af Loven, bl. a. blev det vedtaget, at

nye tiltrædende Medlemmer skulde betale 2 Kr. i Indskud, og at ingen, som udlejede sit Borgerskab, kunde blive eller være Medlem.

I Begyndelsen af dette Aarhundrede førte Korporationen en energisk Kamp for Nedsættelse af Brændevinsafgift og Bekæmpelse af forskellige Forretninger, som dreves uden Næringsadkomst.

Der blev nedsat en Kommission til Revision af Næringsloven; men trods givet Løfte derom fik ingen Beværtere Sæde deri.

Korporationen indgav stadigt Andragende om Nedsættelse af Brændevinsafgiften og havde mange Konferencer derom med forskellige Autoriteter; men som bekendt opnaaedes der ingen Nedsættelse af bemeldte Afgift, som fastholdtes ligetil Revisionen af Beværterloven, som fandt Sted i 1912.

I Midten af 1904 fremsatte Magistraten Forslag angaaende Beværtningslokalerne Størrelse og Indretning.

I den Anledning holdtes der flere Møder. Der var meget delte Meninger blandt Medlemmerne angaaende disse Bestemmelser; men et enkelt fremragende Medlem, som den Gang var Borgerrepræsentant, forment, at hvis Korporationen tog Standpunkt imod dette Magistratens Forslag, vilde det muligt kunne frembringe Uvillie fra Lovgivningsmagtens Side, og at man i modsat Fald turde regne med Velvillie, hvilket formentligt kunde faa nogen Betydning under Behandling af Ædruelighedskommissionens Betænkning til den ny Beværterlov, som jo den Gang var under Arbejde.

Ud fra disse Befragtninger holdt Korporationen sig neutral, og Resultatet blev, at vi fik Lokalebestemmelserne vedtaget; men at vi maatte vente i aarevis paa de Goder, som vi ventede os af Beværterloven.

Først i 1907 forelagde Ædruelighedskommissionen sin Betænkning for Rigsdagen. Den blev trykt og udgivet i Handelen. Den var baade omfangsrig og indholdsrig. Det var en hel Labyrinth, man skulde kigge sig lidt om i, før man blev orienteret.

Paa et den 27. August afholdt Bestyrelsesmøde blev den første Gang fremlagt til Eftersyn og senere til Behandling. Der blev nedsat et Udvalg paa 5 Medlemmer til at gennem-

gaa den og til at udarbejde Ændringsforslag og Modforestillinger til Rigsdagen.

Paa et Møde den 12. September fremlagde Udvalget sin Betænkning, som indeholdt Henstilling om Ændringer af 19 §§ i Ædruelighedskommissionens Betænkning, Bestyrelsen tiltraadte Udvalgets Betænkning i sin Helhed, og den henvistes derefter til en Generalforsamlings Behandling.

Den 17. September afholdtes ekstraordinær Generalforsamling, hvor Bestyrelsens Forslag om at godkende Indstillingen blev vedtaget, den blev derefter tilstillet Centralforeningen til videre Behandling sammen med Indstillinger fra de øvrige Lokalforeninger Landet over.

Paa et Medlemsmøde, den 23. November 1909, blev det vedtaget at bemyndige Bestyrelsen til at udarbejde Forslag til Revidering af Lovene.

Paa den ordinære Generalforsamling den 31. Marts 1910 fremlagde Bestyrelsen Forslag til nogle Ændringer i Lovene. Forslaget blev enstemmigt vedtaget. Det indeholdt bl. a. den Bestemmelse, at Kassereren fremtidigt skulde vælges af Bestyrelsen, i Modsætning til, at Formanden tillige var Kasserer.

I Aarene 1909 og 1910 arbejdede Bestyrelsen, efter vedtagne Beslutninger paa Generalforsamlinger, meget energisk for at faa indført Minimumspriser paa de mest gangbare Drikkevarer.

Der anvendtes megen Tid og mange Penge af Korporationens Kasse paa at gennemføre det; men det lykkedes kun tildels. Samtidig arbejdedes der meget paa at bekæmpe Bestyreruvæsenet, særligt hvor det var Alfonsoer o. l., som siden den nye Sædelighedslov havde lagt sig efter at optræde som Bestyrere, medens de i Virkeligheden drev Forretning for egen Regning i Ly af et lejet Borgerskab. Dette Forhold fik man nogenlunde afskaffet, ved Autoriteternes Bistand. Denne Kamp kostede i de Aar ogsaa Korporationen mange Penge. Siden den nye Beværterlov traadte i Kraft, kan der ikke snyltes saa meget paa Standen, idet enhver Bestyrer ifl. denne Lov skal have Autorisation.

Paa den ordinære Generalforsamling den 29. Marts 1911 maatte Korporationen vælge en ny Formand, fordi *A. C. Nielsen* paa Grund af Alder og Svagelighed ikke kunde modtage Genvalg.

Han blev da enstemmigt valgt til Æresmedlem af Korporationen, *S. P. Larsen* valgtes der efter til Formand.

Paa den ordinære Generalforsamling den 25. Marts 1913 blev det vedtaget, at ingen, som ikke have Borgerskab med Ret til Udskænkning af stærke Drikke, kunne optages som Medlemmer.

Paa den ordinære Generalforsamling den 23. Marts 1914 erklærede Formanden, *S. P. Larsen*, at han af Helbredshensyn ikke kunde modtage Genvalg. I hans Sted valgtes *Olaf Iversen*.

1918 revideredes hele Loven i H. t. Centralforeningens Lovrevision og fik her dens nuværende Skikkelse.

FORMÆND.

Den første Formand i Korporationen var, som tidligere nævnt, *Christen Thomsen*, som kun fungerede ca. et halvt Aar.

Fra den Tid og indtil 1883 har man ingen Oplysninger om, hvem der var Formand.

Den 19. November 1883 stiftede misfornøjede Medlemmer af Korporationen »Foreningen af Beværtningsdrivende af 1883«, hvor *P. F. Mohr* valgtes til Formand.

Ved Korporationens Rekonstruering og forannævnte Forenings Ophævelse, som fandt Sted ved en fælles Generalforsamling den 3. December 1886, valgtes *A. C. Nielsen* til Formand. Han blev hvert Aar genvalgt, indtil han ved Generalforsamlingen den 29. Marts 1911 frabad sig Genvalg paa Grund af Alder og Svagelighed. Han havde da saaledes fungeret i ca. 25 Aar.

Efter ham valgtes samme Dag *S. P. Larsen*.

Larsen, som allerede den Gang var noget til Aars, maatte imidlertid, efter at være genvalgt 1912 og 1913, allerede i 1914 paa Generalforsamlingen den 23. Marts frabede sig Genvalg af Helbredshensyn.

Samtidig valgtes til hans Efterfølger *Olaf Iversen*, som den Gang havde haft Sæde i Bestyrelsen i 16 Aar.

Iversen er blevet genvalgt hvert Aar siden.

Istedetfor at *A. C. Nielsen* i H. t. Lovene samtidig var Kasserer, er baade *S. P. Larsen* og *O. Iversen*, i H. t. senere Ændringer i Lovene, valgt af Bestyrelsen, hvert Aar af deres Formandsperiode.

BESTYRELSEN.

Igennem de mange Aar har der stadig været skiftet i Bestyrelsen; men man savner her Oplysninger fra den Tid, som ligger forud for 1886, om hvem der havde Sæde i Bestyrelsen.

Efter den Tid har man, i Korporationens eget Arkiv, Forhandlingsprotokoller, hvoraf det fremgaar, at der er enkelte Medlemmer, som stadig er blevet genvalgte lige indtil nu og saaledes har fungeret indtil 20 Aar, flere fra 2 til 10 Aar og mange i kun 2 Aar.

Den længste Funktionstid, nogen har at se tilbage paa, er *L. P. Jensen*, som uafbrudt er blevet genvalgt siden 1895, altsaa 23 Aar.

Efter *L. P. Jensen* har følgende Medlemmer fungeret fra 10 til 20 Aar.

<i>Laur. Jørgensen</i>	20 Aar
<i>H. Olsen</i>	19 »
<i>Rasmus Andersen</i>	18 »
<i>P. Hintz</i>	16 »
<i>O. Iversen</i>	16 »
<i>Carl Jacobsen</i>	10 »
<i>Thyrsting</i>	4+6 = 10 »
<i>Baltzer</i>	6+4 = 10 »

Dernæst fra 3—9 Aar:

<i>R. Larsen</i>	9 Aar
<i>Jul. Rasmussen</i>	9 »
<i>O. Jensen</i>	9 »
<i>N. P. N. Sporup</i>	9 »
<i>P. Christensen</i>	8 »
<i>Anton Larsen</i>	7 »
<i>F. Carlsen</i>	7 »
<i>H. Clausen</i>	7 »
<i>Knud Jensen</i>	6 »
<i>Carl Andersen</i>	6 »
<i>Niels Jensen</i>	6 »
<i>R. Andersen, L. Istedgade</i>	6 »
<i>A. Clemmensen</i>	6 »
<i>Chr. Nielsen</i>	6 »
<i>R. Frandsen</i>	6 »

<i>P. Hansen</i>	6 Aar
<i>Wilh. Simonsen</i>	5 »
<i>J. P. Larsen</i>	2+2 = 4 »
<i>A. Zingenberg</i>	4 »
<i>Poul Engell</i>	4 »
<i>P. O. Jensen</i>	4 »
<i>Carl Haagensen</i>	4 »
<i>Carl Jensen</i>	4 »
<i>Iserhorst</i>	4 »
<i>Hans Jensen</i>	4 »
<i>Fr. Hansen</i>	4 »
<i>N. Petersen, Ravnsborg</i>	4 »
<i>Timmermann</i>	4 »
<i>Soph. Hansen</i>	4 »
<i>J. H. Andersen</i>	4 »
<i>P. Sørensen</i>	4 »
<i>Bohr</i>	4 »
<i>Simoni</i>	4 »
<i>R. Johansen</i>	3 »
<i>Jensen, Ringstrup</i>	3 »
<i>N. Olsen</i>	3 »
<i>A. P. Abrahamsen</i>	3 »

Endvidere i 2 Aar:

Petersen, Istedgade. Ring. O. H. Petersen. Frederiksen. Mortensen, Borgergade. Nielsen, Jægersborggade. Christensen, Bredgade. Nielsen, Frederiksholm. Andersen, Russie. Johansen, Axelhus. Jensen, Kongens Nytorv. Mads Nielsen. Ryssel. J. Laugesen. P. Nielsen. C. L. Larsen. Hans Andersen.

Fungeret i 2 Aar og genvalgt i 1918:

Vald. Hansen og Gottlieb Andersen.

Nyvalgte 1918:

Alfr. Larsen og Laur. Kaus.

Suppleanter, valgte 1918:

Carl Nielsen, Poulsen, Becker og Jensen, Far West.

REVISORER:

Lige som i Bestyrelsen er der i Aarenes Løb foretaget forskellige Omskiftelser ved Valg af Revisorer.

Deres Funktionstid varierer saaledes:

<i>Vilh. Vamdrup</i>	13 Aar
<i>N. A. Saaby</i>	10 »
<i>Chr. G. Dahl</i>	3 »

genvalgte i 1918.

Tidligere afgaaede:

<i>A. Petersen</i>	14 Aar
<i>L. P. Svendsen</i>	10 »
<i>P. F. Mohr</i>	10 »
<i>Meistrup</i>	6 »
<i>R. Larsen</i>	6 »
<i>Jens Kjær</i>	4 »
<i>H. P. Nielsen</i>	2 »

Soph. Hansen. Wilh. Simonsen. N. Andersen. Hans Larsen.
J. Jensen, Elmegade, og Welander
alle i 1 Aar.

Korporationens nuværende Sekretær, Redaktor *Th. Adam-*
sen, har været engageret i 10 Aar.

Nuværende Inkassator, *P. Hansen*, har været engageret i
2 Aar.

Korporationens Bestyrelse f. T.

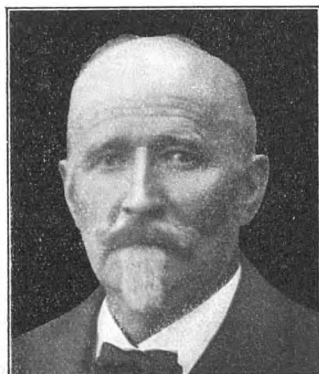
Olaf Iversen,
Formand og Kasserer
fra 1914.

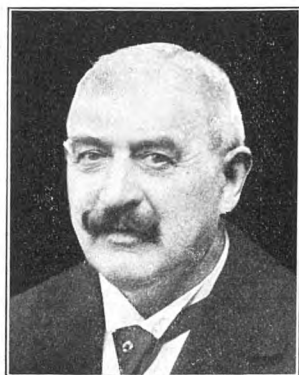
Tidligere
Bestyrelsesmedlem
i 16 Aar.

P. Hintz, Næstformand.
Bestyrelsesmedlem i 16 Aar.

L. P. Jensen.
Bestyrelsesmedlem i 23 Aar.

Lauritz Jørgensen.
Bestyrelsesmedlem i 20 Aar.

N. P. N. Sporup.
Bestyrelsesmedlem i 9 Aar.

Knud Jensen.
Bestyrelsesmedlem i 6 Aar.

Carl Andersen.
Bestyrelsesmedlem i 6 Aar.

J. P. Larsen.
Bestyrelsesmedlem i 4 Aar.

Poul Engell.
Bestyrelsesmedlem i 4 Aar.

N. Olsen.
Bestyrelsesmedlem i 3 Aar.

M. A. P. Abrahamsen.
Bestyrelsesmedlem i 3 Aar.

Gottlieb Andersen.
Bestyrelsesmedlem i 2 Aar.

Vald. Hansen.
[Bestyrelsesmedlem i 2 Aar.

Alfred Larsen. Valgt i 1918.

Laurits Kaus. Valgt i 1918.

Æresmedlemmer.

N. C. Nielsen. Formand 1886—1911.

S. P. Larsen. Formand 1911—1914.

Suppleanter valgte 1918.

Carl Nielsen.

P. Poulsen.

P. Becker.

C. Jensen.

Revisorer.

Vilh. Vamdrup

Revisor i 13 Aar.

N. A. Saaby
Revisor i 10 Aar.

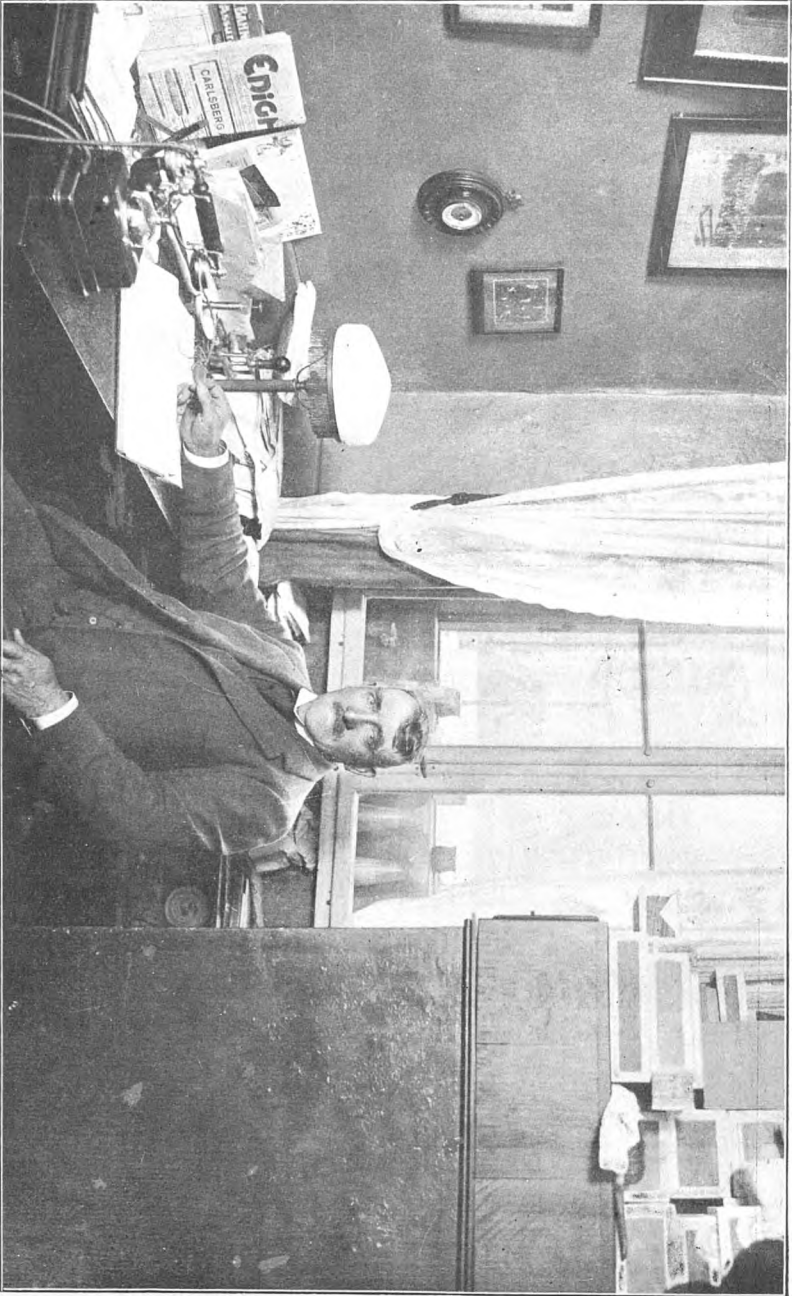
Chr. G. Dahl.
Revisor i 3 Aar.

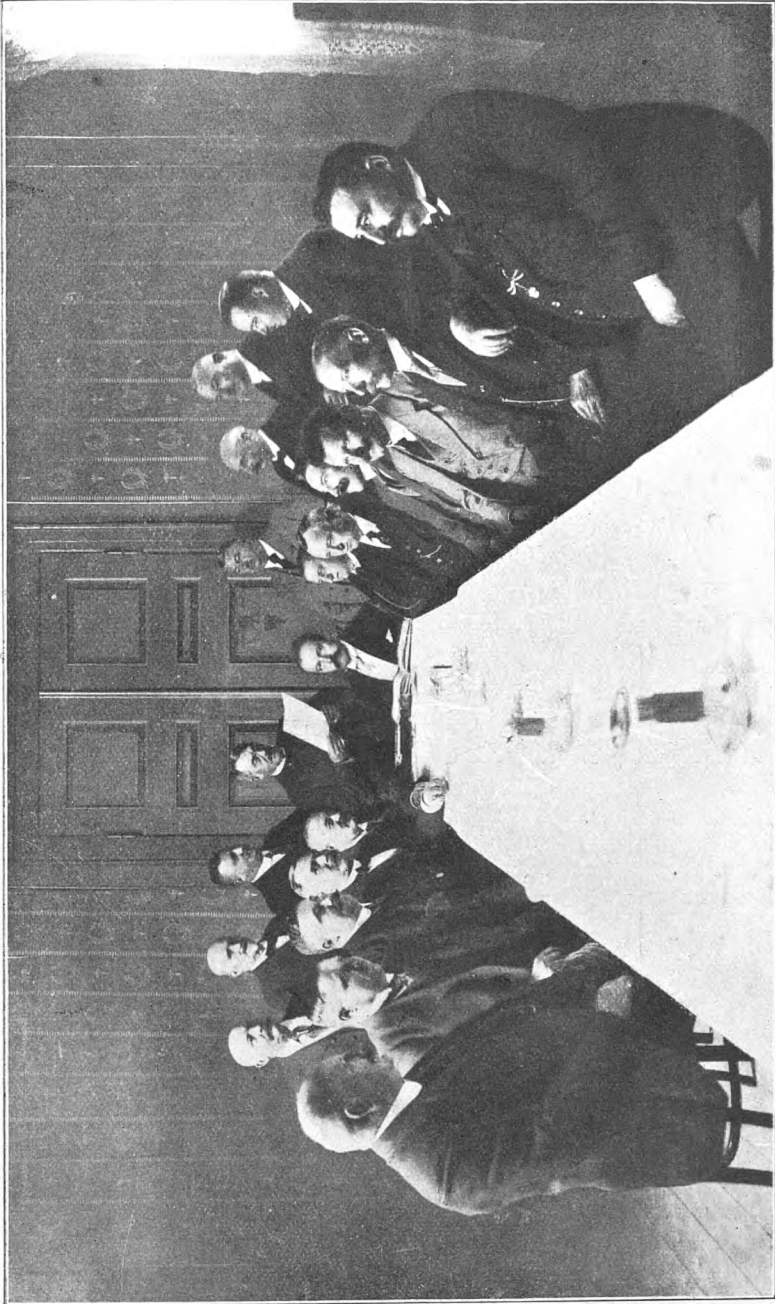
Th. Adamsen.
Sekretær fra 1908.

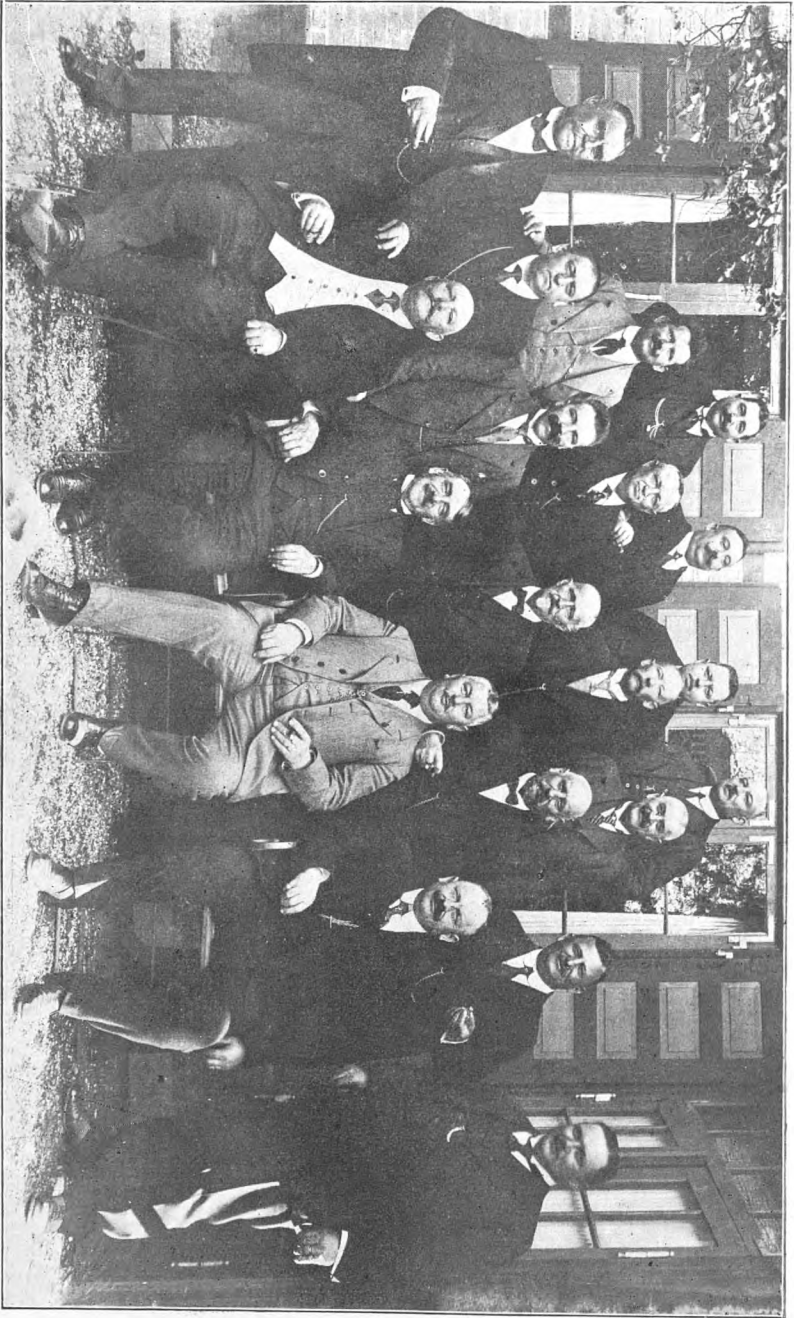
P. Hansen.
Incassator fra 1916.

Korporationens Formand, Hr. Olaf Iversen, ved Skrivebordet paa Korporationens Kontor, Dronningens Tværgade 5.

Et Bestyrelsesmøde i »Vangehuset».

Korporationens Bestyrelse i »Vanghusets» Have.

„Gamle Dage“.

Københavnsk Beværtningliv gennem
seks Aarhundreder.

»Brokkensbod« paa Toldbodvejen (1ste Hus paa venstre Haand).
Det store Hus med Frontispicen, paa højre Haand,
er »Toldbod Vinhus«.

FRA ABSALONS BORG OG BISKOPPERNES STAD TIL VORE DAGE.

Gennemgaar man de danske Byers Historie, vil man overalt møde en stadig tilbagevendende Katastrofe i Byernes Udvikling: De hyppige Ildebrande. De har hemmet mange Byers Vækst, og de har berøvet os en værdifuld Skat: Byernes historiske Dokumenter. Landets nuværende Hovedstad er en af de Byer, som Ildebrande har hærget værst, og ved den store Brand i 1728 gik Raadhuset og Raadhusarkivet op i Luer; kun de gamle Privilegier og enkelte andre Dokumenter reddedes.

Dette er en af Hovedgrundene til, at vi kender saa forholdsvis lidt til Københavns Historie. Byen er jo dog kun faa Aarhundreder gammel; et af de ældste Dokumenter, vi kender derfra, er netop Pave Urban III.s Stadfæstelse af det Gavebrev, hvormed Biskop Absalon skænkede Borgen „Hafn“, som Kong Valdemar den Store havde givet ham, til Roskilde Bispestol. Det er dateret 21. Oktober 1186.

Navnet „Hafn“ forekommer første Gang i Knytlinge Saga, hvor det fortælles, at Svend Estridsen efter Nederlaget i Aarhus Bugt 1043 flygtede for Kong Magnus den Gode og med Resterne af sin Flaade lagde sig ind i Hafn. Paa Absalons Tid har Byen ogsaa faaet Navnet „Køpmannehafn“; i Virkeligheden var den kun en stor Landsby omkring Sct. Nikolaj Kirke, men Oplandet fulgte med i Gaven til Bispestolen, og det omfattede hele det Terræn, der nu udgør Storstaden København.

Hvormange og hvem der boede der, har vi kun sparsomme Oplysninger om, men ret længe har det i hvert Fald ikke været, før de første Beværtninger opstod i Form af Ølboder — der i Reglen passedes af Kvinder, „Ølkonerne“ — og Vinudskænkingssteder.

I Biskop Jacob Erlandsens Stadsret af 13. Marts 1254, der fastsætter Forholdet mellem Roskilde Bispestol og Københavns Borgere, hedder det:

„Alle Borgere skulle en Gang om Aaret betale den Skat, der hedder Midsommersgæld, hvis ikke Biskoppen undtager nogle af særlig Naade. De, der sælger Øl i Boder, skulle aarlig betale 2 Ører i den Skat, der hedder Ølgæld, nemlig 1 om Vinteren og 1 om Sommeren.“

Og den 3. Maj 1281 bestemmer Biskop Ingyar, at der skal sættes Maal og Pris paa Varer, særlig med Hensyn til Maal paa tysk Øl, der ved altfor stor Efterladenhed sælges med ubestemt og for ringe Maal — „til Skade for Køberne og til Ødelæggelse for Sælgerens Sjæle.“

Hvis nogen handler derimod, sættes han i Ban — hedder det.

Da Byen fra Biskoppernes Eje gaar over til Kongerne, glemmer disse heller ikke Øl- og Vinskatten. Erik af Pommern bestemmer den 28. Oktober 1422, at i Herbergerne skal der kunne købes Øl, Mad og Hestefoder — og Hø og Korn maa ikke falbydes andre Steder. Dermed lægges Grunden til de store Gæstgivergaarde.

Christoffer af Bayerns Stadsret af 14. Oktober 1443 indeholder i Virkeligheden i 1. Kapitel §§ 3, 4, 5, 6 og 7 samt 2. Kap. §§ 1 og 2 den første danske Beværterlov. Den gengives her i Originalsproget:

1. Kapitel.

§ 3. Item finnes nogher gylde eller samfwnd, hwat helder the ære nu vptague af nogher partii eller oc her efter optaghes, the som foghede, burgermestere oc radhit kunne proue at vnuttighe ære oc byen til stadhe, swodane gilde eller samfwnd schule foghede, burgermestere oc radhit haue full macht at forbiuthe oc aff at legge uden hwor mats gensielse; holde them nogher ouer therres forbud, swo mange som sidhen søghe swodane gylde, the giue konningen tree marc, oc stadhen tree marc første tidh. Giøre the thet offter, hwor therre giue konningen tii marc, oc stadhen tii marc, oc hwat the tha tilsammen haue kommit aff øll at drycke uti swodane forbutthne gilde, thet skall føres oppa radhhusit, oc giues fattige folk.

§ 4. Item schall burgermestere oc radhit nu her efter haue therres stadhs keller, the schule the haue falt thydesff øll, oc annet fremmedhe øll fore mwligh kœpp, oc selghe udh hwo som hente wel i kanner.

§ 5. Item ma hwor man, som burgere ær, oc vti kruwer sammeleth haue tydesff øll falt vdi therres hws met therres gester at drycke, oc engte ut at selghe i kanner taall, oc the fore schule the giue konningen two øre penninge wm aret, een øre wm vinteren, oc een øre som ær wm sommeren; gør nogher her omoth, han giue konningen tree marc, oc stadhen tree marc.

§ 6. Item maa hwor man, bodhe burgere oc krowerske, haue dauit øll falt bodhe innen hws oc vden hws at selghe fore penninge.

§ 7. Item ængen then, som bratlap gøre well, schall haue meer æn tywghē disse mad, oc icke meer æn fem retter vden thet sig swo faller, at han hadhe nogher herre eller første eller biscop til sit bratlap, tha maa han haue flere retter oc icke gere fadh mad, hwo som her omoth gør, bothe til konningen lodigh marc oc stadhen oc swo meghit, oc then samme ræt bliue wn barnsøll oc andre gæstebudh.

2. Kapitel.

§ 1. Item hwilken man, som tapper wiin i Kopenhaffn, ehwat wiin thet hælst ær, han tappe met ræt bystooop oc fult madhe, gør han thet icke, tha schall han misse thet sad, som han tapper aff, wm thet ær beuisligt, oc halffdelen aff swodan wiin schall konningen haue, oc halffdelen radhit.

§ 2. Item ængen wiinman tappe sit wiin, før æn thet ær seet aff foghden, burgermestere oc radhmæn oc giue foghden, burgermestere oc radhmæn therres cise,

fom gammell sedh hauer været, swo fom ær two grote aff hwart fadh wiin, oc bothe burgermestere two stobe wiin, oc faghden two stobe wiin.

Forstaaelsen heraf vil sikkert falde de fleste let. Kort og godt gives her Øvrigheden Ret til at opnæve alle »gilder«, s: foreninger, som findes unyttige eller til Skade for Byen, og det uden nogen som helst Indsigelse (uden hvor mats gensielse). I Overtrædelsestilfælde idømmes alle Deltagere Bøder, og deres Øloplag konfiskeres til Fordel for Fattigfolk. Øvrigheden skal oprette en Stadskælder for fremmed Øl. Dansk Øl er der fri Handel med. Ved Brylluper (bratlap), Barsler (barnsøll) og andre Gæstebud maa der ikke være mere end 20 Fade Mad og ikke mere end 5 Retter, undtagen der er adelige Herrer, Fyrster eller Biskopper ved Bordet. (I Biskop Johannes Kraghs før nævnte Stadsret tillodes ved Brylluper 30 Fade Mad og 5 Retter, dog betaltes 4 Skilling i Afgift til Biskoppen af hvert Fad for hver Dag. Vilde nogen give Gæsterne mere, skulde Biskoppen have 1 Mark og Byen 1 Mark; heller ikke her svarede der Afgift af gejstlige Gæster.) Vinhandlerne skal tappe med Byens Maal, og Øvrigheden skal først smage paa Vinen, siden have deres »cise«.

Det bestemmes ogsaa, at Gæster eller Købmænd, som ikke hører til Byens faste Indbyggere, ikke maa holde Bod, Gaard eller Hus, og ingen af Indbyggerne tage dem til sig. De skal „ligge til herbergs og paa kost med burgere.“

Christian den 1ste forbyder enhver Borger at handle med fremmed Øl, Vin, Brød og deslige, førend Borgmestre og Raad har fastsat Prisen og — smagt paa Varerne! Rimeligvis har København indtaget et Særpunkt paa dette Omraade; thi den 15. Februar 1516 kommer der en Deputation af Borgere fra Helsingør, Køge, Næstved, Nakskov, Sakskøbing, Stubbekøbing, Oldenburg, Malmø og Landskrona og anraaber Kongen om Lov til ogsaa at tage „cise“ af Vin og fremmed Øl, som sælges eller udtappes. Deres Byer trænger til Penge, og de faar Tilladelsen.

Omkring ved Midten af det 16. Aarhundrede har Bryggerne faaet Eneret paa at fabrikere og sælge dansk Øl i store og smaa Portioner. I Ølboderne maa der kun sælges dansk Øl, for Borgerne havde overdrevet Brugen af tysk Øl. Kun Gæstgiverne maatte sælge tysk Øl i Pottetal til deres Gæster, ikke til Byens Borgere. Senere overdroges Handelen med tysk Øl til 12 Borgere, der holdt Herberge, mod at de indrettede gode Staldrum. Af tysk Øl kendtes den Gang: Prysning, til 12 Penning Potten, Hamborger Øl, Kakkebille og Emstøl, til 10 Penning, Israels Øl og Brunsviger Mumme 6, Rostock Øl 5, Sundest Øl og Barst Øl 3 Penning.

Vinsalget var overdraget Vinhandlerne og Apotekerne. Brændevinen der nævnes første Gang i 1528 som „Livsens Vand“ (aqua vitæ) anvendtes kun som Lægemedel, men et halvt Aarhundrede senere blev det almindelig Drik i Forbindelse med Øl og som et nødvendigt Appendix til dette.

Byen havde i Midten af det 16. Aarhundrede 30 Herberger.

Der findes over dem følgende Fortegnelse:

Anne Meldorphs gardt.

Lass Jensen paa Gammeltorget.

Katherine Brøkers.

Hans Myling.

Anders Bryggersgaard paa Westergade.

Oluff Ostredtsen.

Per Jørgensen.

Kort Bærendsen.

Pether Scotthe.

Tønīs Perlesticker.

Kort Fincke.

Anders Guldsmedt.

Per Skreders hws.

Thet hws, Jep Nielsen i bodhe.

Thet hws, Christoffer wti boer.

Thet hws, Hans Becker i boer paa Amagetorget.

Mattis Knutzens hws paa Amagetorget.

Lauris Jensens hws paa Amagetorget.

Lauge Henricks hws.

Jens Brolegger.

Marckmand Bödicker.

Oluff Jensen paa Østergadhe.

Mester Frantz Maler.

Willum van Bummel.

Sitze Wolthers wtinde Hans Bogbinders hws.

Then gardt Marine Bödickers wti boer.

Jørgen Mølleneren.

Herman Lipper.

Peter Kiempe.

Katherine snares gardt.

Udenfor hvert skulde der hænge et Tegn malet paa en Fjæl, og efter dette Tegn: en Løve, en Hjort en Krone osv. fik Herberget sit Navn: „Den forgyldte Løve“, „Den blaa Morian“ og lign. Der fandtes

ogsaa finere Gæstgivergaarde, paa Frederik II.s Tid saaledes: Det lybske Herberg (nu Nr. 14 paa Amagertorv) og Oxekoppen (nu Østergade 56), hvor Adelen tog ind. Men ogsaa for de tarveligere Rejsende blev der sørget. I Grundtaxtbogen af 4. April 1668 meddeles det saaledes, at der i 1632 i Brøndstræde opførtes et lille Hus — „som nest Guds hjælp skall bruges till een Giestegaard for de fattige.“ Dette er Kommunens første Logihus, ligesom Byen havde sit Stadshotel, den af Apoteker Henrik Vobner i 1613 opførte „Store Lækkerbidsken“ paa Hjørnet af Østergade, Amagertorv og Kirkestræde, hvor nu det af Kammerraad Wivel opførte „Højbrohus“ ligger. Det begyndte som almiadeligt Værtshus, men senere lejede Dorrete salig Jacob Timmermands (s: Jacob T.s Enke) det store Stenhus og indrettede det til et meget fornemt Hotel.

Hotellerne og Gæstgiverierne havde en god Tid midt i det 19. Aarhundrede. Der nævnes: „Prinsen af Danmark“ paa Østergade, „Den sorte Rytter“ ved Nybørs, „Den hvide Svane“, „Fortunen“ (nuværende Hotel Royal), „Den forgyldte Sol“, „Den sorte Morian“, „Rosen“, „Den norske Løve“, „Sorte Ørn“, alle ved Stranden, „Den gamle Prins“ i St. Færgestræde, „Tre Kroner“ paa Østergade, „Røde Hest“ paa Vestergade, „Kappadocia“ ved Runde Kirke og mange flere. De er saa godt som alle nedbrændt. Tilstrømningen af Rejsende var saa stor, at ogsaa mange Private af og til stillede deres store Hjem til Disposition, saaledes Mette Rhodes Gaard i Højbrostræde og Karen Haagensen paa Amagertorv.

Den berømteste danske Gæstgiver, kgl. Hofmaler Karel van Mandern, stammer fra denne Periode. Han var 1623 kommen hertil fra Holland sammen med sin Moder, der skulde incassere nogle Penge som hans Faders Dødsbo havde tilgode hos Christian IV for Tapeter, og vendte efter et Studieophold i Holland i 1634 tilbage hertil Landet, hvor han hurtigt opnaaede stort Ry som Portrætmaler. Christian IV fritog ham i 1647 for alle Skatter og Afgifter, mod at han hvert Aar skulde male to Stykker »saa godt, at vi dermed kunne og ville nøjes«; de bedste og mest karakteristiske Billeder af Christian IV stammer ogsaa fra Karel van Manderns Haand. Efter sin Tronbestigelse stadfæstede Frederik III dette Privilegium. Karel van Mandern var desuden Balletmester, Dekorator og Arrangør ved Hoffesterne, ogsaa Digtekunsten gav han sig af med.

Han ejede et stort Hus ved Stranden, Nr. 15 paa Østergade (senere »Kongens Klub«), hvor han drev Gæstgiveri, samt 5 Huse i St. Kongensgade. Mange berømte Mænd, som har gæstet Danmark, har boet hos

ham, saaledes Admiral Obdam, den svenske Resident Duvall, den hollandske v. Amerongen, den franske Terlon, Curt Adelaer og m. fl.

Hans Hustru Maria passede Gæstgiveriet; hendes Navn staar i hvert Fald paa Regningerne. Karel van Mandern døde 1670, af hans Malerier findes en Del paa Statens Museum, Rosenborg og Frederiksborg samt i privat Eje, mange gik tabt ved Frederiksborgs Brand.

Et karakteristisk Ølhus fra den Tid fandtes paa Hjørnet af Lille Kongensgade og Holmensgade. Paa Billedet, som her vedføjes, ses Værten i Døren i Skjortæærmer. En karakteristisk Beværtning af noget anden Art, nemlig som Lavshus, er Skippernes gamle Lavshus, Lille Kongensgade 33. Det stammer fra omkring ved Aaret 1634, da Skipperne fik deres Lavs-Skraa, og er et udmærket Eksempel paa Bindingsværkskonstruktion med fremspringende øvre Stokværk, der hvilede paa Bjælkehovederne.

Gennem næsten alle de Efterretninger, man har fra den Tid, gaar der som en rød Traad Klager over Befolkningens Udskejelser og særlig over Fraadseriet og Drikkeriet. Der klages endvidere ofte over særlige Stænder, og baade Bryggere og Vinhandlere maa tit holde for, men om Gæstgiverne og Beværterne lyder der ingen onde Ord. Derimod fremhæves det af og til, hvor godt Gæsterne blev behandlede. De nægtede sig heller ikke noget; en gammel Hotelregning fra fornævnte Madam Dorrete Timmermand er stilet til Kongen. Den stammer fra et russisk Gesandtskab paa 11 Personer, som har boet hos hende i „Store Lækkerbidsken“ fra 28. Maj til 19. Juli, og den beløb sig til 1860 Rdlr. 1 Mark 8 Skillig.

De 11 Russere havde konsumeret: 720 Potter Rhinskvin, 162 Potter Akvaviter (saasom Citron-, Kanel- og Matheli-Akvavit) 48 Potter Brændevin, 32 Tønder Øl foruden adskillige Oksehoveder Franskvin og Bittervin, Kirsebærvin, Mjød og Vinedike.

Da de rejste, tog de desuden en god Portion med, og det blev ligeledes skrevet paa Regningen. Kongen betalte, men akkorderede for Fremtiden med Md. Timmermand, naar han indlogerede Gæster hos hende.

Der blev overalt skænket af justeret Maal; det havde Byfoged Anders Michelsen paabudt ved Ordre af 20. Oktober 1606. Rettesnoren var en Kobberpote paa Raadhuset; den findes endnu i Raadhusmusæet. Samme Byfoged Anders Michelsen paabød den 21. Juni 1606, at alle tilrejsende Gæster skulde anmeldes, for at de kunde betale „Gæsteskid“ til Byen. Her har man Oprindelsen til de nuværende Rejselister, der dog ikke opretholdes af samme Grund.

Medens der saaledes i selve Byens Gæstgiverier og Beværtninger herskede en god Tone, fandt der vilde Udskejelser Sted i en Række Kipper, som laa udenfor Byen, og hvor Bønderne holdt til; de maatte nemlig ikke være i Byen efter Kl. 12 Middag. Disse Kipper har sikkert saa godt som alle været ulovlige. Saa sent som 1784 blev der foranstaltet en Undersøgelse i Frederiksberg Allé og ved Slotshaven. Af 34 Værts-husholdere havde kun 1 Bevilling, men Rentekammeret saa sin Regning ved at redde dem og redde de 33 Smugkroer en Bevilling à 3 Rdlr-Følgen var, at der myldrede nye frem, og Kvarteret var helt livsfarligt at passere om Aftenen. Den eneste lovlige Kro var Slotskroen ved Foden af Bakken.

Men ogsaa i de andre Forstæder blomstrede Smugkrouvæsenet, navnlig fordi der saa at sige ikke fandtes Politi udenfor selve Byen. En enlig Vægter gik omkring, saalænge alt gik roligt; han flygtede ved første Signal til Slagsmaal og Spektakel.

Fra gammel Tid havde de udenbys Beværtninger forøvrigt været forbudt. Der findes saaledes en Bekendtgørelse herom af 16. Febr. 1576. Men eftersom Byen voksede, og Trafiken med Omegnen blev livligere, maatte man ændre dette Forhold. Den ældste Bevilling er vistnok af 9. Novbr. 1614, til Raadmand Iver Poulsen, der oprettede en Kro udenfor Østerport. Den 16. April 1619 fik Borgmester Mikkell Vibe og Tolderen Jacob Mikkelsen kgl. Bevilling til at anlægge en Kro og Skydebane udenfor Vesterport. Den samme Mikkell Vibe var en af Datidens Stormænd; han ejede store Ejendomme og Godser, var med i alle større Foretagender og var en af de rigeste Mænd. Han passede heller ikke Kroen, saalidt som Tolderen gjorde det; det var Skik og Brug den Gang, at indflydelsesrige Mænd skaffede sig saadan en Bevilling og saa lod andre passe den, som oftest endog en enlig Kvinde.

Mikkell Vibes Kro blev stærkt beskaaret ved Anlægget af Vesterbrogade og helt ødelagt under Københavns Belejring af Svenskerne i 1658—59. I 1661 anlagdes en Skydebane noget nærmere Byen, nemlig hvor nu Victoriagade ligger, og 1667 fik Murmester Jens Madsen Bevilling til en Kro „paa det sted, som Michel Wibis kroug stoed.“

Hans Bevilling lyder paa „at holde kroer och tjenlige logementer udi for de rejsendis, saa at til nødtørftighed for penge øll och mad der kan bekomis, til hvilken ende han der maa brygge och bage, hvis til en Kroe behøfvig, saa och indlægge og udselge adskillige slags fremmed drich“.

Saaledes er — i store Træk — de oprindelige og grundlæggende Beværtningsforhold i København og Omegn. Det vilde blive for vidtløf-

tigt at fortsætte denne Skildring gennem Aartier og Aarhundreder til vore Dage, og der skal derfor kun gives en kort Oversigt over Udviklingen med enkelte Oplysninger.

Et særligt Forhold skal nævnes her, fordi det viser, at Myndighederne altid har været rede til at benytte Beværtere til at hjælpe at fylde de offentlige Kasser. I enhver Beværtning, Vinkælder, og lign. var der en Fattigbøsse, som Værten iflg. en Forordning af 24. Septbr. 1708 var pligtig til en Gang om Ugen at præsentere sine Gæster. Desuden skulde han, hver Gang en Gæst bandede, brugte utugtig Tale eller vandt i Kortspil, kræve, at han „spyttede i Bøssen“, og hvis Værten ikke var energisk nok til at samle ind, ifaldt han en Bøde paa 12 Skilling danske. Ligeledes skulde „Krofaderen“ i Lavshusene føre streng Justits blandt Gæsterne og anmelde hvert Skænderi og Slagsmaal; ellers fik han 1 Rdlr. i Bøde.

Omkring Aar 1700 begynder Folk at slaa sig løs, og der oprettedes nu en Mængde Beværtninger og Vinstuer, hvor det ofte gik meget lystigt til. Holberg fortæller, at selv om der skulde lukkes Kl. 10, da saavel Vært som Gæster ellers blev mulkeret for Nattesæde, saa dansede paa dette Tidspunkt den hele Stad, „idet Indbyggerne var saa lystige som Kalve“, mens de senere paa Chr. VI's Tid blev „saa ærbare og alvorlige som gamle Katte“.

Imidlertid havde en ny Drik vundet Indpas, nemlig Kaffe og The. Til at begynde med købtes Kaffen og Theen paa Apotekerne og blev drukket i Hjemmene af Kvinderne. „Nu kunne vore Hustruer og Døttre gøre ti Visitter en Eftermiddag og komme ganske ædru tilbage“, — siger Holberg. Kort efter opstod som en ny Institution Kaffe- og Thehusene, hvor man noget senere ogsaa kunde faa „Chocholade“ eller „Sukkerlade“. Den 17. Januar 1699 gav saaledes Chr. V. „vores forrige sukkerbager“, De la Croix, Bevilling til at sælge og udskænke Kaffe, The og Chokolade samt sælge „tubak“. Tobakken nævnes første Gang ea 1600, og 1640 var Tobaksrygning ret udbredt. Kaffe og The nævnes første Gang 1665.

Samtidig med Kaffe- og Thehusenes Oprettelse var Konditorierne begyndt. Det var de indvandrede Svejtsere, der lagde Grunden til denne nye Næring. Tidligere var Konditorerne udelukkende „Sukkerbagerer“; Svejtserne var navnlig Kagebagerer og begyndte som saadanne, men føjede hurtigt Udskænkning til Kagebageriet. De første Svejtsere var Gregori i Kronprinsensgade — han benævnes i Veiviseren for 1796 som „Akvavitskjæmker og Tærtebager“ — Comestabili paa Østergade, Gianelli paa Hjørnet af Østergade og Kongens Nytorv og Courtain bag Børsen.

Senere flyttede Courtain til Hjørnet af Kongens Nytorv og Lille Kongensgade. Gianelli solgte i 1834 sin Forretning til Cloëtta og flyttede til Hjørnet af Lille Kongensgade, hvor han sammen med Jacob Mini havde grundlagt et nyt Konditori, det gik efter Ejendommens Ombygning i 1857 over til Stephan á Porta. Anton Josty, der i 1814 var indvandret hertil, begyndte i Efterslægtens Gaard paa Østergade og oprettede siden i 1824 Konditoriet i Frederiksberg Have.

Et kendt Konditori var Nicolaj Pleisch's paa Amagertorv 2, 1. Sal. Han holdt Kaffehus i HolmensKanal 402 til 1801 og flyttede derfra til Amagertorv.

Vi har nævnt, at Befolkningen ved Begyndelsen af det 18. Aarhundrede levede meget lystigt, og samtidigt med, at Lystigheden steg, blev det vanskeligere for Beværterne at holde Justits. Kunderne tog det ikke saa nøje, de bød Prygl for Penge, de gode gamle Tider var forbi. Den 6. Febr. 1722 maatte Frederik IV derfor udstede den Forordning, at ingen paa Beværtninger kunde faa Kredit, uden at han i Forvejen havde akkorderet med Værten herom. Betalingen maatte erlægges »straksen«, og hvis Gæsten svarede med Hug og Slag eller slog Vinduer og Møbler itu, kunde Værten — ligeledes »straksen« — lade ham arrestere, og han skulde saa dømmes senest Dagen efter.

Paa den Tid begyndte Forholdet mellem Bryggerne og »Kroerskerne« — Indehaverne af Ølboderne var som før nævnt i Reglen Kvinder og kaldtes tidt Kroersker i Stedet for Ølkoner — at blive spændt. Kroerskerne forlangte hver 10. Tønde Øl gratis, og for at faa Fred androg Bryggerne Magistraten om at maatte give hver 20. Tønde gratis. Men Magistraten sagde: I maa holde jer til Lavslotvene; ingen »Tiende« eller anden Rabat, ellers forsegler vi Bryggerkedlen, første Gang $\frac{1}{4}$ Aar, anden Gang $\frac{1}{2}$ Aar, tredje Gang for bestandig!

De gode Tider og Befolkningens Trang til at lade Mønten rulle satte selvfølgelig sine Spor ogsaa paa denne Næringsvej. Borgerne begyndte ogsaa at tage paa Udflugt i Byens Omegn, og Traktørstederne skød derfor frem. Mangen adelig Lystgaard eller Matadors Landsted blev omdannet til Traktørsted. I 1763 fandtes der i Københavns Omegn 24, hvoraf de mest bekendte var Bellevue, Skovshoved, Constantia, Klampenborg, Ermelundshuset, Fortunen, Taarbæk, Jægersborg, Gentofte, Vangede, Kollekølle, Holland, Lille Værløse, Søborghus, Hvidovre, Damhuset, Flaskekroen, Bakkehuset, Lille og Store Tuborg (Thueborg) Store og Lille Slukefter.

Bellevue fik Bevilling 1734, Constantia og Klampenborg 1761, Tuborg 1740, Fortunen 1766. Fra endnu ældre Tider er ogsaa Vangehuset, der da hed Vognmændenes Vangehus og var deres Samlingssted, naar de

kom paa Vognmandsmarken. Denne Mark overdroges Vognmandslavet 1570 til Græsning, og gik først 1852 over til Kommunen.

Bellevue var et af de fashionableste Spisesteder. Her residerede Johan Simon Hytlinger og senere Rasmus Bagge.

Vi nærmer os nu Begyndelsen af det 19. Aarhundrede og Korporationens Oprettelse. Der var stadig rigeligt med Penge blandt Befolkningen, og Pengene kom let. Med Handelens og Skibsfartens stærke Opblomstring havde København faktisk den Gang en ren „Gullaschperiode“.

Vinhandler Haagen Hagen i Gotersgade efterlod sig ved sin Død i 1821 en Million Rdlr., og hans Formand, Vintappersvenden Heinrich Boltzen, der var gift med en Datter af den bekendte Værtshusholder Peer Larsen (Holbergs Yndlingsvært) slog sig ved Spekulationer op til Stadens rigeste Mand. Han ejede Sorgenfri Slot og flere Herregårde, udfoldede en Luksus, som ganske tog Vejret fra Medborgerne og købte tilsidst en Barontitel. Samme Dag, han fik den, gik han ganske vist fallit med en Gæld af 15 Millioner Rdlr. Men han tog fat paany og efterlod ved sin Død sine to Børn hver en Tønde Guld.

Indenfor den københavnske Beværterindustri spiller Forlystelsesanstalterne selvfølgelig ogsaa en stor Rolle. Af Dansesalonerne er »Kæden« vistnok den ældste. »Figaro« laa til at begynde med noget tilbagetrukket fra Gaden; vi gengiver Billedet af det, som det saa ud, før Forhuset opførtes.

Vesterbro var bedst forsynet med Forlystelsessteder.

Her laa, omtrent paa Colbjørnsensgades Grund, Skydeselskabets Pavillon, der var fælles for Det borgerlige Skydeselskab og Pelikanselskabet, saa fulgte Forlystelsesetablisementet »Ægypten«, derefter Gæstgivergaarden St. Bjørnsdal, og endelig Det kgl. Skydeselskab, hvis Bygning indviedes 10. Maj 1787. Dette Etablisement blev hurtigt berømt; det hedder om det i en Beskrivelse fra ca. 1800, at det er »en bekendt god Beværtning, hvor endog Fremmede, der kommer til Byen efter Portens Lukning, kunne forefinde et bekvemt og anstændigt Natteherberge«.

Paa den anden Side af Vesterbrogade laa Gæstgivergaarden »Løven« (Hj. af Stenosgade) samt en Række Kunstnertelte, hvorfra Navnene Cetti, Price og Casorti er gaaet over i Byens Historie.

En særlig Omtale fortjener den gamle Beværtning „Brokkensbod“. Den hed oprindelig „Brokkens Bo“ og blev oprettet 18. Marts 1699 af Toldbetjent Jens Sørensen Brock, der havde været Tjener hos Kong Christian V. Han lavede en formelig Handel med Kongen, idet Bevillingen

gaves til Jacob Brock, Hustru og Søn; derefter skulde Huset tilfalde Kongen. Jens Brock opførte Huset tæt udenfor Indgangen til Tolboden, omtrent hvor Meteorologisk Institut nu ligger. Det var et lille uanseligt Hus med et meget højt, spidst Tag; Indgangsdøren var saa lav, at man maatte bukke sig for at komme ind. Skønt Lokalet var tarveligt, blev Forretningen en Guldgrube, og karakteristisk er da ogsaa den Kamp, der blev ført om den. Jens Brocks Søn, Jokum Brock, døde 1724; han var da bleven Brygger og Raadmand, en rig og fornem Mand. Han havde sat en gammel Kone til at passe Forretningen, og i det hele har næppe nogen af den stolte Brockske Familie sat deres Ben i Beværetningen. Efter Jokum Brocks Død skulde Huset være tilfaldet Kongen — eller rettere Staten. Men nu begyndte Familien sine Intriger, og gennem lange Jeremiader over de store(!) Udgifter, der var afholdt til Reparationer, lykkedes det en Slægtning, Raadmand Ivar Grønnegaard at faa Huset. Efter ham gik det til Jokum Brocks Søn, Jens, der svang sig op til Etatsraad og skaffede sin Søster Lene Brock Huset og Bevilningen efter sin Død.

Efter hendes Død, 1790, forsøgte en af Familiens gamle Tjenestepiger at faa Fingre i Huset, men en Revisor i Statslotteriet, Johannes Grønnegaard gik af med Sejren; den Brockske Energi havde han i Blodet, og saaledes nød denne Familie i ca 100 Aar godt af Jens Sørensen Brocks „Handel“ med Christian V.

1793 døde Johs. Grønnegaard. Staten skulde altsaa have Huset. Det var Mening at rive det ned, men det gav altfor god Indtægt, og Regeringen ombestemte sig derfor og bortforpagtede Boden til Brændevinsbrænder Hans Tvede for 358 Rdlr. 1801 blev han sat ud ved Overbud fra en Vandmand Falck, der bød 622 Rdlr. Senere fik Niels Wal-sø Huset for en Afgift af 825 Rdlr., han efterfulgtes af Hans Tvede, denne af Øltapper Wahl, og 1816 overtog den sidste Forpagter, Hans Nielsen Ondløse, „Brokkensbod“, som det nu hed, for en aarlig Afgift af 800 Rdlr. Han beholdt Forretningen til 1855, da Huset blev revet ned. „Brokkensbod“ fik sit Ry paa sine store Snapse, det Ry bevarede Forretningen gennem et Aarhundrede, og dets Navn var kendt af hver Sømand i Skandinavien, ja næsten hele Europa.

Noget Kulturcentrum blev Brokkensbod aldrig, tværtimod. Derimod har mange af Vinstuerne og Kaffehusene samt særlig Klubberne haft stor kulturel Betydning som Samlingssted for berømte Mænd. Ja, selv de mere jævne Forretninger har ofte spillet en stor Rolle i den politiske Udvikling! Her skal saaledes nævnes Madam Augsburgs Vinstue i Hummergade. Den blev besøgt af Byens Bedsteborgere og Embeds-

mænd. Gæsterne samledes i Grupper om Bordene og drak Rødvin eller Portvin, spillede Kort — ofte om Drikkevarer — og diskuterede. Naar Aviserne kom, blev de læst højt af en fastansat Forelæser, der sad inde med historiske og geografiske Kundskaber, saa han kunde forklare Tilhørerne, hvad de ikke kendte eller forstod. Madam Augsburg selv lod sig sjældent se; hun opholdt sig i sin Privatlejlighed paa 1. Sal og overlod sin gamle Tjener, Peter, at servere samt drikke med og synge med. Stuen var skummel og om Aftenen kun sparsomt oplyst af et Par Spædelys i Blikstager paa de grøntmalede Fyrretræsborde samt to Lys anbragt paa Væggen foran blankpolerede Messingskaale, der reflekterede Skinnet.

Udstyret paa de københavnske Beværtninger og Vinstuer var i det hele taget meget tarveligt. Selv i Sveitserkaféerne var det ret spartansk. Da Stephan à Porta ombyggede Minis Forretning paa Hjørnet af Lille Kongensgade, fik København den første fornemme Sveitserkafé, den har endnu i Dag omtrent sit daværende Udstyr og Udseende.

Den fineste Kafé var ellers Knirschs Kafé i Hotel d'Angleterre, hvor der fandtes baade Billardstuer og i Haven en Keglebane. Her serveredes Maden paa Borde med Dug paa, og Gæsterne fik Servietter. Andre Steder fandtes der kun tarvelige Fyrretræs-Borde, højst dækket med Voksdug. Plat-de-menager kendtes ikke. Der var Saltkar, Peberbøsse og Sennopskande paa hvert Bord, Servicet var af Tin eller Træ, og Gæsterne maatte tørre sig om Munden med Bagen af Haanden. Der serveredes næsten overalt kun halve Portioner: »en halv Okse«, »en halv Kalv«, »et halvt Svin« var Betegnelserne for en saadan Portion Okse-, Kalve- og Svinesteg.

Den moderne Gennembrudsmand blev R. T. Kehlet. Han oprettede paa Hjørnet af Gotersgade og Grønnegade en flot Kafé, hvor der holdtes mange baade uden- og indenlandske Blade, og han solgte sine Varer for det halve af Sveits priserne. Mens Sveitserne f. Eks. tog 16—20 Skilling for en Kop Chokolade, tog Kehlet kun 6—8. Han fik da ogsaa saa stærk Søgning, at han maatte flytte til et større Hus i Gotersgade. Senere etablerede han det bekendte Forlystelsessted »Rosenlund« paa Værnedamsvej, og det var egenlig ham, der gav Georg Carstensen Ideen til Tivoli. Broderen Christian Kehlet oprettede i Erichsens Palæ paa Kongens Nytorv (nu Handelsbanken) en Kafé, som var Topmaalet af Elegance; her gav et stort Orkester fire Gange om Ugen Koncerter. Han købte senere i 1851 en Ejendom i Frederiksberg Allé, hvor den bekendte Restauratrice Madam Lyngge havde boet, og anlagde her »Alleenberg«.

Frederiksberg var, da stærkt besøgt af Københavnerne, og Thaarup

oprettede ogsaa hurtigt en Konkurrent til »Alleenberg«, nemlig »Sommerlyst«, der afløste det gamle »Ratzeborg«.

En frederiksbergsk Vært fortjener særlig Omtale, nemlig Lars Mathiesen i Allégade. Han var kendt over hele Landet; ikke blot for Studenterne men for hele Borgerskabet var han den selvskrevne Vært ved festlige Lejligheder. Ved disse Fester inviterede han gjerne sig selv med og indfandt sig altid i sin Hjemmedragt: Benklæder og Vest over en Nattrøje af tærnet Bomuld. Han sagde du til alle, og hans Mundheld var „Det slaar lige til“; derfor skulde man være forsigtig med at betale med for store Penge. En Gang kom han dog galt af Sted. En Sømand havde givet ham en Specie, og da Lars Mathiesen stak den i Lommen med sit sædvanlige: „Det slaar lige til“, gav Sømanden ham en knaldende Lussing, idet han sagde: »Saa slaar jeg min Salighed ogsaa lige til«. Lars Mathiesen, der var en ren Kæmpe, fandt Vittigheden saa god, at han ogsaa stak Lussingen i Lommen. I 1852 døde „Frederiksbergs Konge“, og han fik et kongeligt Ligfølge.

De københavnske Gæstgivergaarde er tidligere omtalt, de var mere fremragende i Kvantitet end Kvalitet. Nogle søgte at pynte sig med det fremmede Navn Hotel, men egenlige Hoteller fik København dog først omkring ved forrige Aarhundredes Begyndelse i de tre store Hoteller: Hotel Royal ved Stranden, Hotel du Nord (nu Magasin du Nord) og Hotel d' Angleterre. Vi gengiver de to sidste Hotellers oprindelige Udseende, de er ikke bygget som Hoteller men som Privathuse. Hotel du Nord er opført af Admiral Christian Bjelke, senere ombygget af Storkansler Grev Holstein.

Hotel d'Angleterre blev oprindelig opført af Grev Ahlefeldt. Senere solgtes det til Geheimekonferensraadinde Juel-Vind, som i 1795 solgte det til Traktør Gottfried Rau for 48000 Rdlr. Rau havde tidligere haft Gæstgivergaard paa Hjørnet af Vingaardsstræde, hvor nu Hotel Monopol ligger.

Hermed en den Periode, hvor Korporationens Historie begynder, naaet. Inden Afslutningen af denne kortfattede Skildring maa nævnes de senere Natkaféer, som indtil Slutningen af forrige Aarhundrede spillede en stor Rolle i det københavnske Forlystelseliv. Der var 4: Blanchs Kælder i Vimmelskafet, Klosterhallen paa Hjørnet af Klosterstræde, Rydbergs Kælder paa Østergade, og Kronens Kælder paa Hjørnet af St. Kongensgade og Hindegade. Mens alle andre Restaurationer den Gang skulde lukke Kl. 12, var der her Adgang til Kl. 2.

I Begyndelsen af 90-erne aabnedes Riises Kafé paa Amagertorv. Den var langt elegantere, men den fik kun kort Levetid; thi efter at

Borgerrepræsentationen i 1895 havde aflagt et Besøg i Natkaféerne for at studere Forholdene, og navnlig i Riises Kafé var kommen i altfor muntert Selskab, hvor Spydighederne regnede om Ørerne paa »de vise Fædre« og særlig rettedes mod Borgmester Borup, blev der gjort en Ende paa den Herlighed. Hovedgrunden dertil var i Virkeligheden den store Oprydningsproces efter Politiinspektør Kornes Selvmord. Ved Tillæg til Politivedtægten af 9. Maj 1895 ophævedes disse Natkaféer fra 15. Juli s. A.

Beværningslivet har jo ellers formet sig ret adstadigt gennem de svundne Aarhundreder, og naar der af og til klages over, at Lystigheden har været for stor, da er det altid den øvrige Befolkning, Klagerne rettes imod. Det er Gæsterne, der er gaaet over Stregen, ikke Værterne. Egentlige Klager mod disse er kun fremkommen omkring ved 1720, da Øster-, Vester- og Nørre-Paradis samt en fjerde Forretning, Emanuel Nordels Beværtning, kom i meget daarligt Ry, fordi Byens Skøger havde deres Tilhold der. Den sidste Forretning blev bestyret af Anna Polman, hvem Holberg omtaler som Anne Hattemagers. Hun blev tilsidst arresteret for Rufferi og udvist af Kongens Riger og Lande efter at være pisket paa Nytorv.

Struense-Perioden medførte endvidere forskellige uheldige Forhold, hvis Virkninger ogsaa viste sig indenfor Beværningslivet. Politiets Myndighed var blevet stærkt beskaaret, og navnlig var dets Virksomhed udelukkende henlagt til de offentlige Gader og Veje. I Husene maatte Politiet kun komme, naar dets Assistance blev forlangt. Den eneste Undtagelse var, at de om Dagen maatte foretage Undersøgelser hos Spiseværter, Spækhøkere, Bagere og Slagtere for at se efter, at der ikke anvendtes usunde Madvarer, men ellers skulde Politiet »ikke bekymre sig om, hvad der i Folks Huse foregaar«.

Det vrimglede den Gang af Theskænkere, Traktører, Billardholdere og Værtshusholdere, Kegelbaner, Spillehuse o. s. v. Hos Madame Copy i Admiralgade og Botten, Hjørnet af Fortunstræde og Admiralgade holdtes der Faraosbank hver Aften. Struense gav endog officielt Mecklenburgeren Gabel Tilladelse til at oprette Restauration i Kongens Have med en offentlig Faraosbank, samme Privilegium fik Niemann paa Østergade; de maatte betale hver 400 Rdlr. derfor om Aaret; Pengene gik til en Opfostringsstiftelse for spæde Børn.

Paa denne Tid, omkring ved 1770, dukkede de saakaldte »lystige Værter« op. De holdt kvindelige Lokkeduer i Forretningen, og da al Politikontrol var udelukket, fandt der grove Udskejelser Sted. Tøjlesløsheden ved Hoffet smittede Befolkningen. Naar de Store kunde slaa

sig løs, kunde de Smaa vel ogsaa. Overpræsident V. A. Holstein meddelte i sine Optegnelser fra den Tid, at der fandtes 45 saadanne »lystige« Værter og Værtinder med ialt 111 »Opvartningsjomfruer« — »til deres Nærings Brug«. Særlig berygtet var »Mutter paa Trappen« i Grønnegade med 3 saadanne kvindelige Væsener. Det var ingen Hemmelighed, hvad der foregik; Politiet vidste god Besked dermed, men Døren var lukket for Betjentene; de kunde højest slaa ned paa dem, der kom berusede fra disse Steder, og det gik forøvrigt ikke saa sjældent for sig; thi »de lystige Værter« skænkede Punsch for deres Gæster, og den Drik var disse ikke vant til.

Men det er kun Undtagelser, der bekræfter den Regel, at Beværterne har holdt god Justits, baade indenfor deres egne Rækker og udadtil. De har flere Gange faaet gennemført Foranstaltninger, som sikrede Ordenens Opretholdelse, men de har ikke altid hos Myndighederne mødt Forstaaelse, og de har maattet kæmpe mod Smugforretninger, hvor al Slags Uvæsen gik i Svang til Skade for den virkelige Beværterstands gode Navn og Rygte. Ligeledes har Pietisterne ofte været paa Nakken af dem og faaet sat Forfølgelser i Gang mod dem.

Et karakteristisk Eksempel skal vi her nævne. En Mand ved Navn Jens Olesen Bang indgav i 1737 til Christian VI en Klage over Tilstandene i Hovedstaden og afmaalede deri Byen som et rent Sodoma. Han omtaler Værtshusene som de værste Steder og skriver, at de er »Djævelens levende Pauluner, hvor Gjæsterne kunne gjøre alt, hvad de ville, »da ingen Hund gjør af dem«. Derfor bør Kongen »rent ødelægge Værtshusene ved strængelige og haarde Tilsynsmænd.«

Denne Klage blev energisk imødegaaet af Politimesteren, Hr. Erik Torm, der stemplede Bangs Skildring som ganske overdreven og om Værtshusene bl. a. siger, at der nok er et stort Antal af disse, men det vilde af mange Grunde være uhensigtsmæssigt at indskrænke Tallet. Grundejerne vilde lide utaaelig Skade, det vilde blive vanskeligt at skaffe Kvarter til fremmede osv.

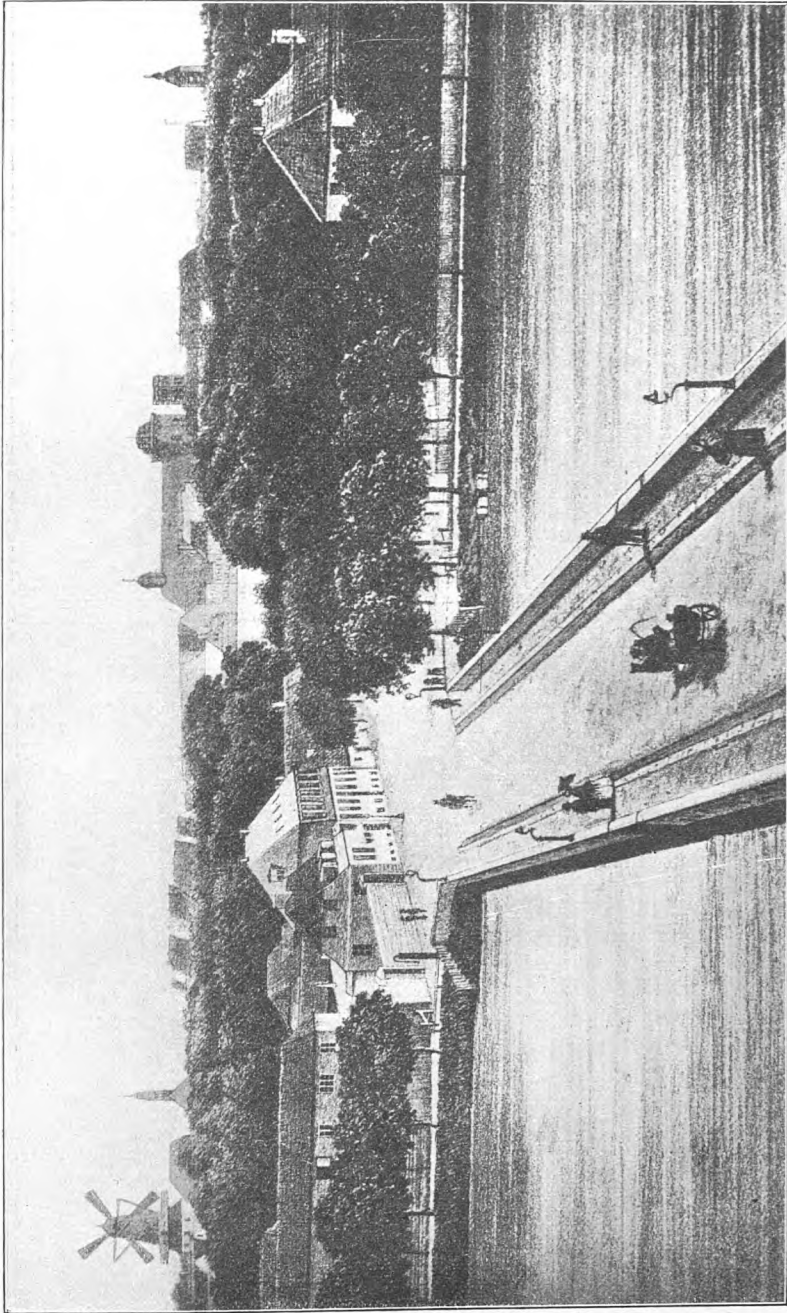
Og overfor Bangs Forslag om at lukke Værtshusene om Søndagen efter Kl. 5, skriver Politimesteren, at det vil have mange slemme Følger, „thi Haandværkssvende, Soldater og andre saadanne Mennesker, som ikke havde andre Steder at være paa end deres Mestres Lofter og de dennem anviste Kvarterer, vilde da slaa sig sammen i Partier og paa Lofterne holde indbyrdes Værtskaber ved Drik og Spil, Tobaksmøgning samt Ildspaalæggelse i Gryder eller Potter til Husenes og den ganske Stads største Pericul og Fare, foruden den Ulykke, disse Mennesker i

deres Fuldskab kunde øve mod hinanden uden ringste Hinder eller Modstand, *hvilket dog i Værtshusene og Kjælderne afværges*“.

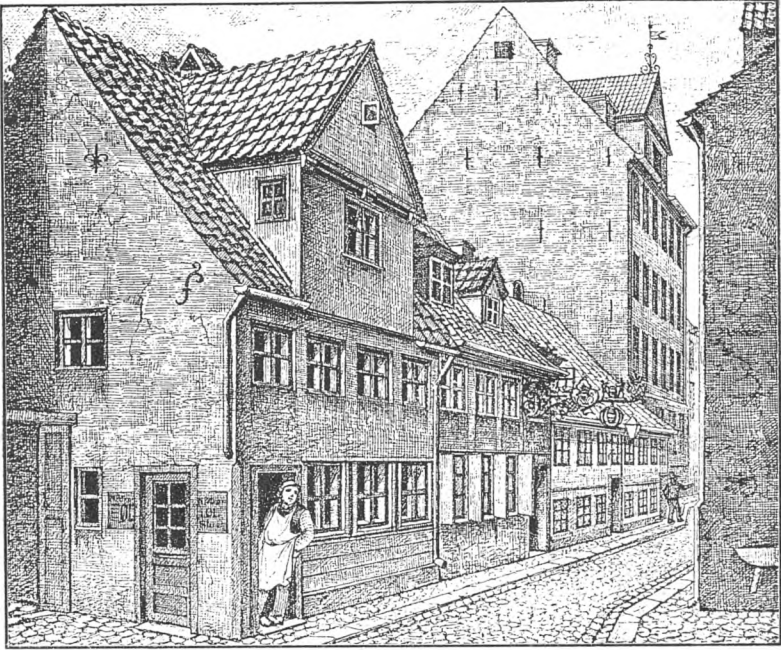
Dette Angreb og dette Svar er jo ikke uden Sidestykker i Nutiden, baade her i Danmark og i hele Skandinavien. Beværtningsindustriens Udvikling vil vise, og det fremgaar forhaabentlig ogsaa af de i dette lille Skrift i Hast samlede og stærkt sammentrængte Oplysninger og Skildringer — at Politimester Torms Standpunkt er det eneste Rette: Jo mere man stænger Værtshusets Dør, jo tøjlesløsere morer Befolkningen sig, og jo flere Ulykker sker der.

Det offentlige Beværtningssted, hvor alle skal foregaa for aabne Døre, hvor alle gensidig kontrollerer hverandre, og hvor Værten bærer Ansvar, er den bedste Garanti mod Overdrivelser og Udskejelser. Det kan godtgøres gennem Udviklingen lige fra Absalons Tid til vore Dage.

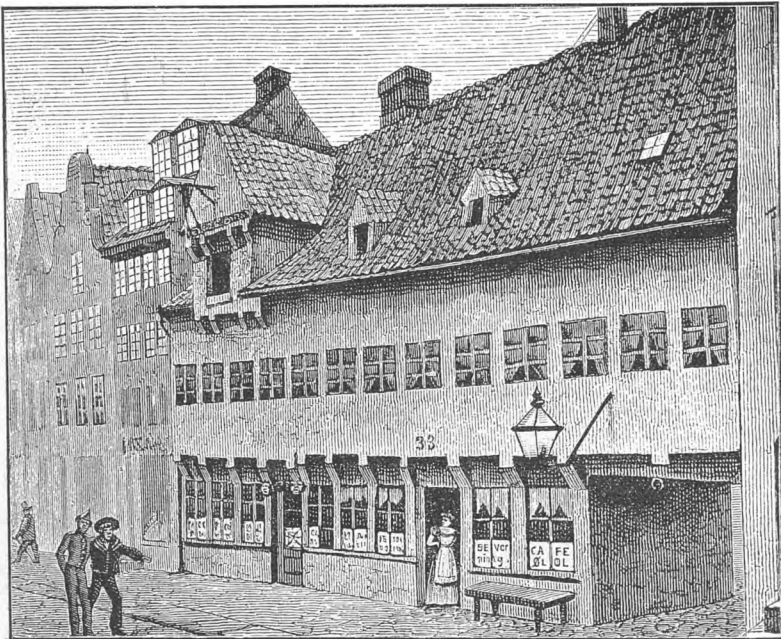
Th. Adamsen.

Gæstivergaarden »Tre Hjorter« paa Hjørnet af Østre Farimagsvvej og Nørrealle (nu Frederiksborggade).

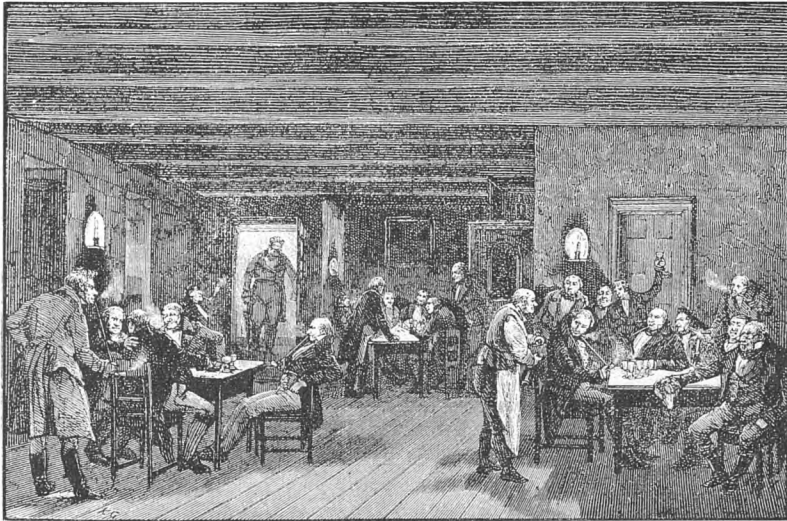
Gammel Ølstue paa Hjørnet af Lille Kongensgade og Holmensgade.

Skippers Lavshus, Lille Kongensgade 33.

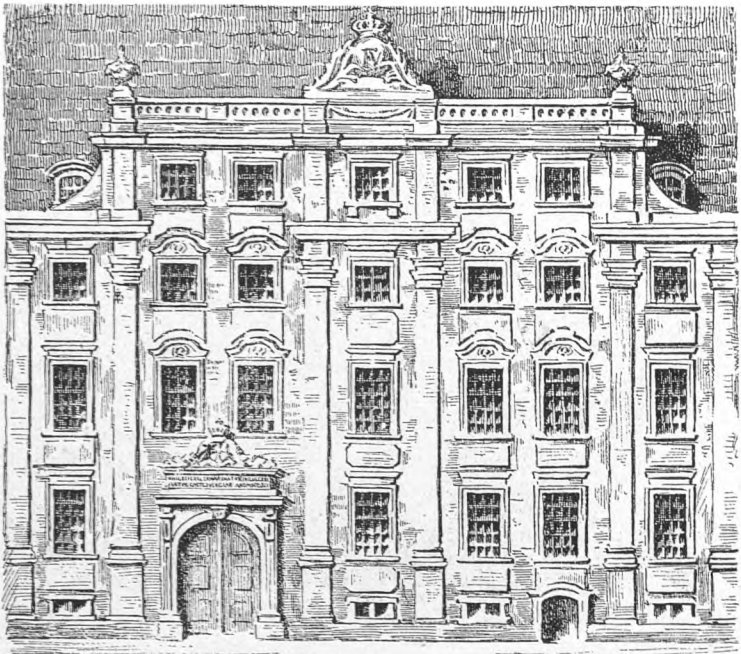
Forlystelsesanstalten »Ægypten« paa Vesterbro.

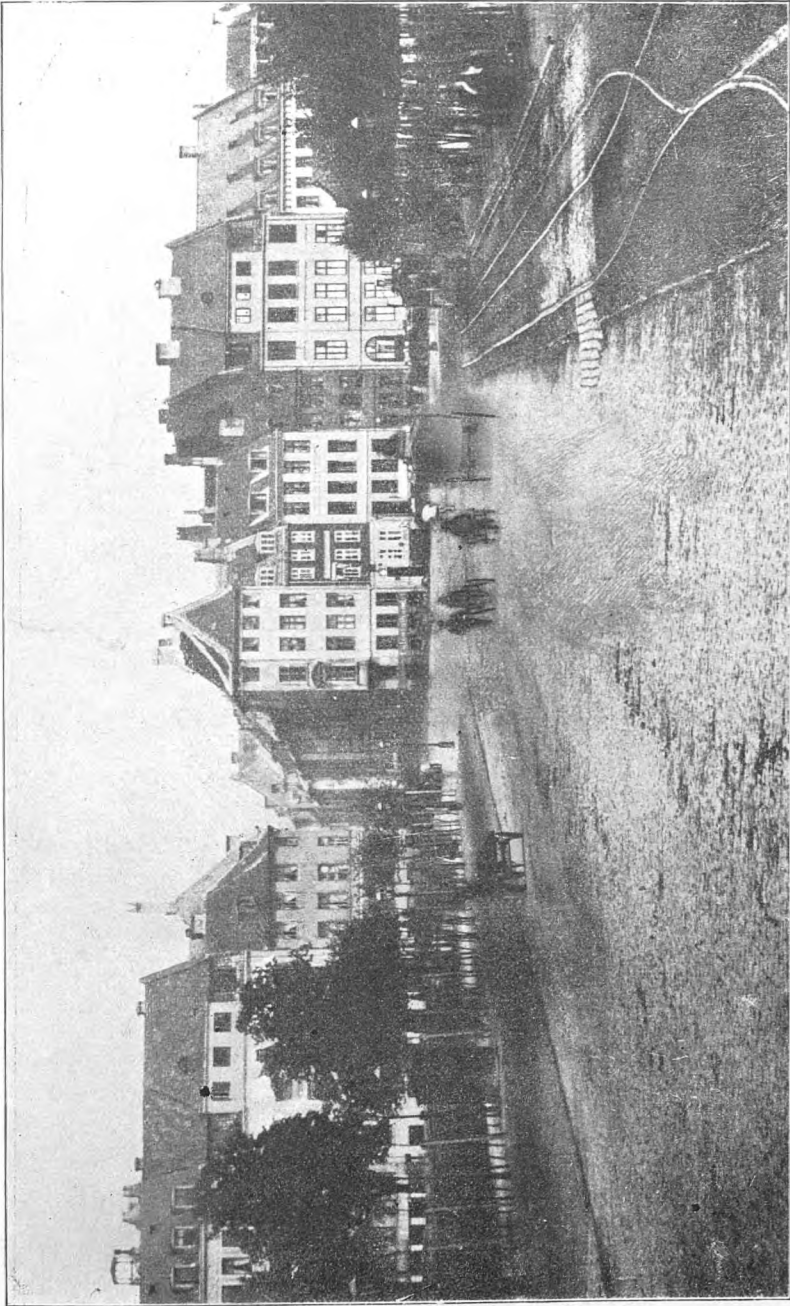
Madam Augsburgs Vinstue i Hummergade.

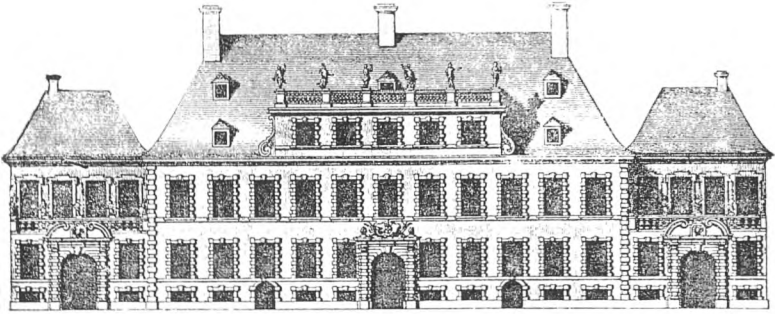
Stadens Gæstgivergaard «Store Lækkerbidsken», Hj. af Østergade og Amagertorv
(nu »Hejbrohus«). I Baggrunden Nikolaj Taarn.

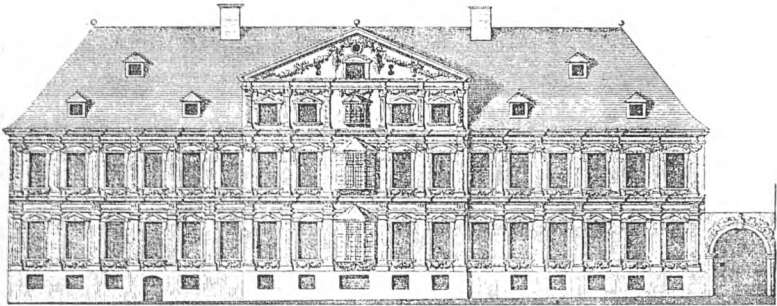
Post- og Gæstgivergaarden paa Købmagergade (nuværende Nr. 50).

Vesterbros Passage med gl. Halmtorv. Tilhøjre Hotel »Knapstedgaard«.

»Hotel du Nord«.

»Hotel d'Angleterre«.

Pavillonen i Kongens Have.

Gæstgivergaarden »Løven«, Vesterbrogade, Hj. af Stenosgade.

Gæstgivergaarden »Bjørnsdal«s Indre.

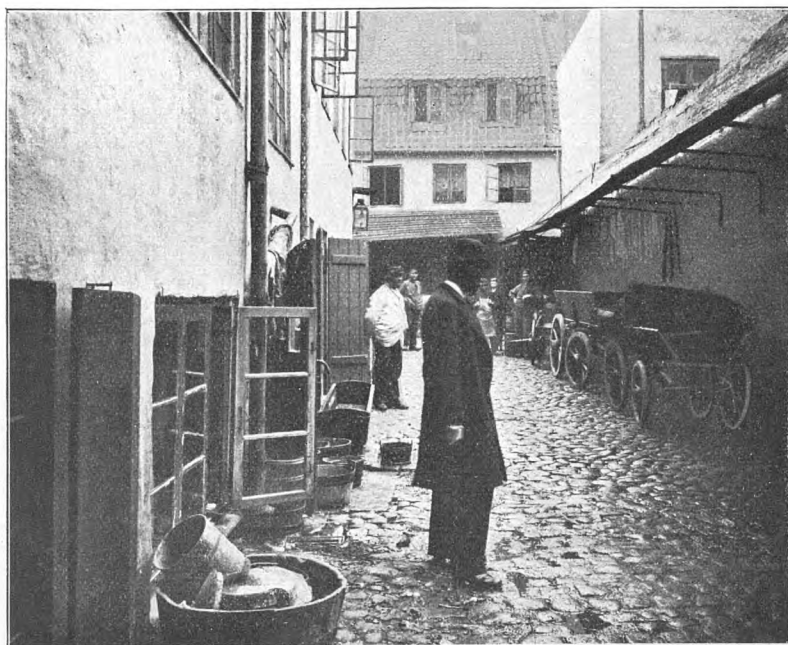
Gæstgiveriet »Sorte Hest« paa Vesterbrogade.

Logihuset »Holger Danske« i Farvergade.

Vesterbrogade 10.

Gæstgivergaarden »Rosen«, Vestergade 4-6.

»Grusgravens«, Hj. af Bagerstræde og Gl. Kongevej.

Dreyers Vinstue, nu Westend.

Amagertorv med Pleisch's Konditori i Nr. 2, med Altanen.

Bomhuset ved Langebro.

Store Vibenshus.

Lille Vibenshus Kro.

»Vangehuset«, Strandvejen 85. Foran Ejendommen ses Værten, Korporationens Næstformand, Peter Hintz.

Slukefter paa Strandvejen.

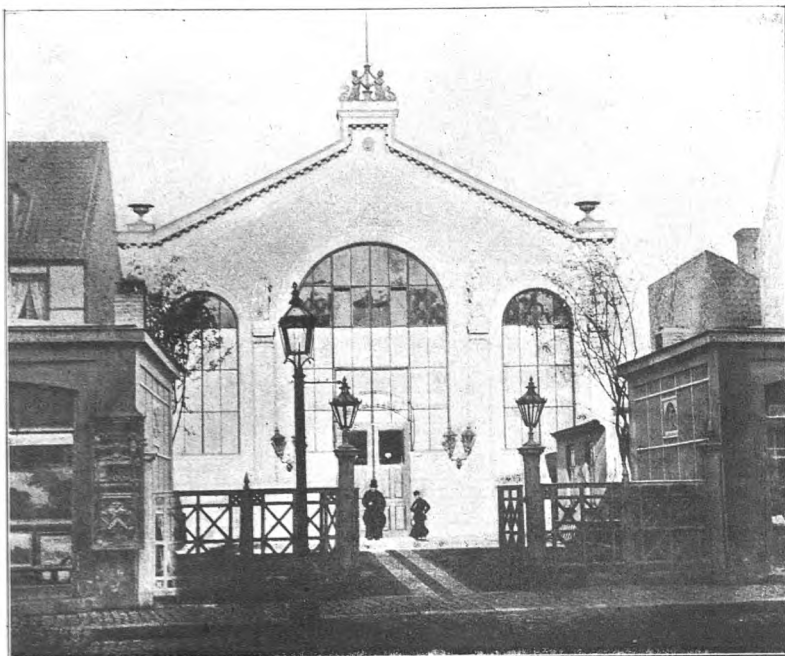
Lygtekroen paa Norrebro.

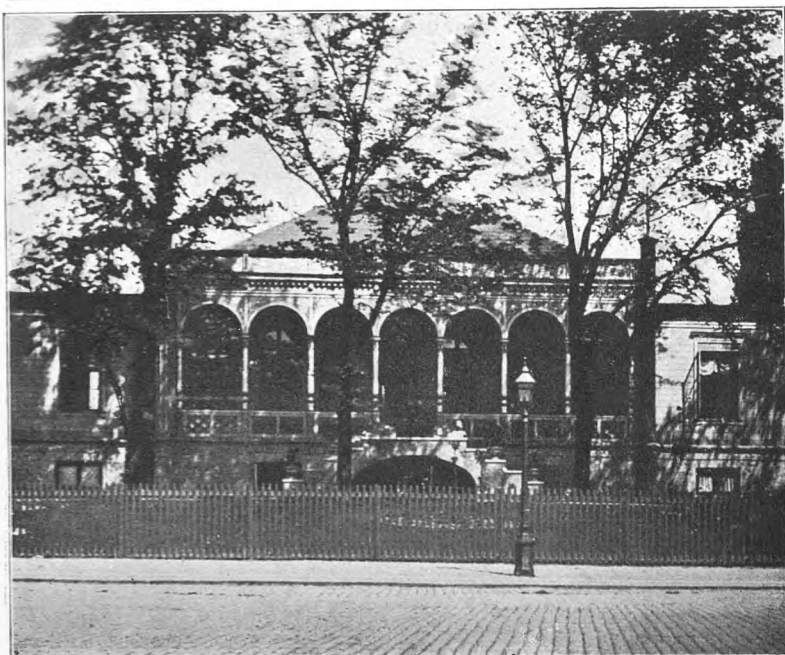
Lundehus Kroen.

Den gamle Bræddehytte.

Figaro.

»Kongens Klub«, senere »Café du Boulevard«, hvor nu »National« ligger.]

Café »Syven«, Amagerbrogade.

Ved Udarbejdelsen af denne Piece er anvendt: *Kolderup-Rosenvinge*: Gl. danske Love. *Villads Christensen*: Historiske Meddelelser om Kjøbenhavn. *O. Nielsen*: Kjøbenhavns Diplomatarium. *C. Bruun*: Kjøbenhavn. *J. Davidsen*: Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn. *C. A. Clemmensen*: Københavns Konditorforening 1866—1916.

Af Billederne stammer de fleste fra Fotograf *Oluf W. Jørgensen*, *Chr. Neuhaus Efterfølger*, Købmagergade 14.